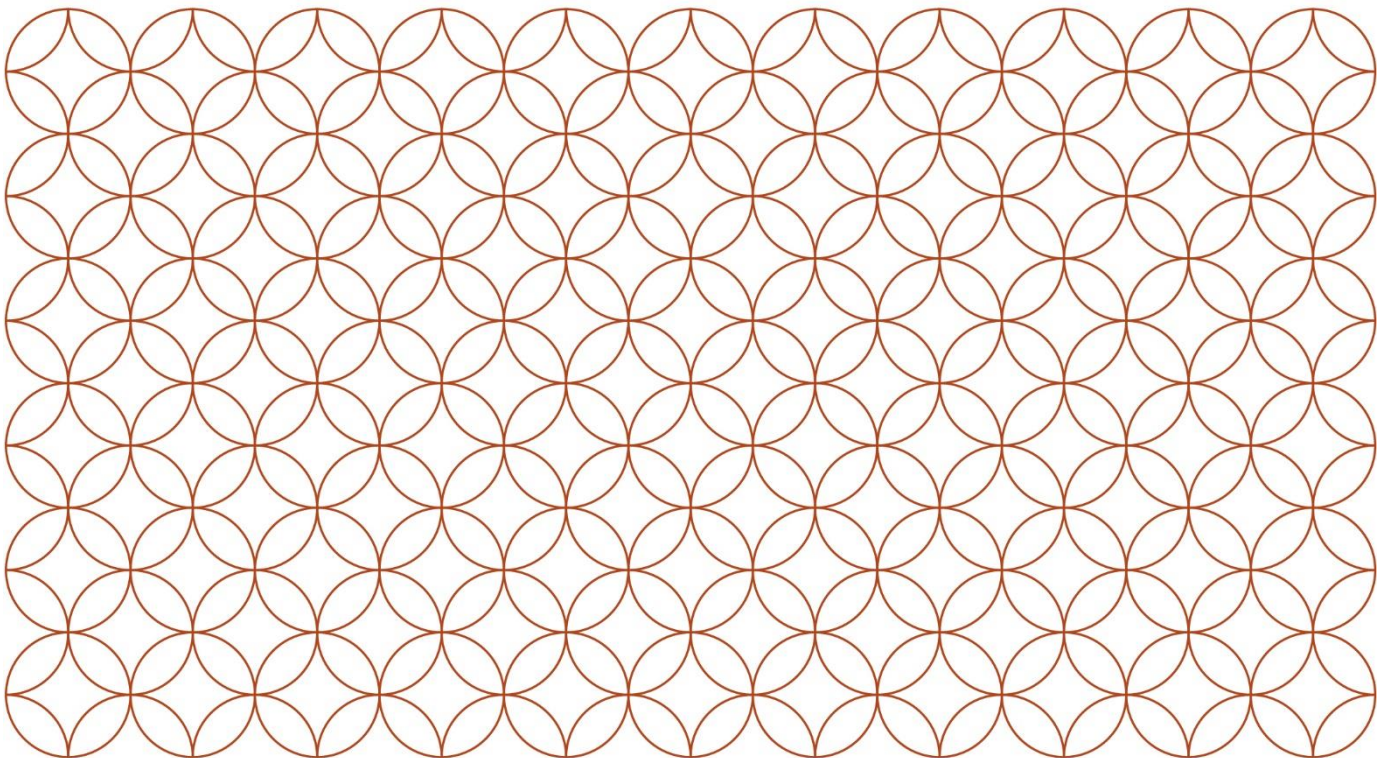




REDOVISNING AV  
REGERINGSUPPDRAG

# **Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet**

Delredovisning 4 – Förskolan



*Skolverket*

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri  
PDF från Skolverkets webbplats:

[www.skolverket.se/publikationer](http://www.skolverket.se/publikationer)

Dokumentdatum: 2021-12-15

Diarienummer: 2020:1056

Skolverket, Stockholm 2021

# Innehåll

<b>Sammanfattning .....</b>	<b>4</b>
<b>1. Inledning.....</b>	<b>6</b>
Tidigare studier .....	6
Regeländringar med mera för förskolan med anledning av pandemin .....	10
Genomförande .....	10
<b>2. Förskolans utmaningar och huvudmannens stöd under pandemin</b>	<b>13</b>
Personalfrånvaro, vikarieanskaffning och personalens arbetsbelastning – utmaningar under pandemin? .....	13
Kommunikation med vårdnadshavare, utomhusundervisning, distansmöten och arbete med barn i behov av stöd - utmaningar under pandemin? .....	17
Huvudmännens bedömning av sin förmåga att stödja sina förskolor under pandemin .....	21
Riktlinjer och stödmaterial från huvudmännen under pandemin.....	24
Huvudmännens bild av stödbehovet från den nationella nivån .....	25
<b>3. Pandemins påverkan på utbildningen i förskolan.....</b>	<b>28</b>
Frånvaro bland barnen under pandemin.....	28
Barnens utveckling mot målen under pandemin.....	30
Erfarenheter och nya arbetssätt som kan påverka utbildningen efter pandemin...	34
<b>4. Tillgång till och efterfrågan på utbildning i förskola .....</b>	<b>36</b>
Förskolors öppethållande under pandemin.....	36
Tillgång till förskola för barn till föräldralediga och arbetslösa vårdnadshavare under pandemin .....	39
Efterfrågan på förskola.....	44
<b>5. Öppen förskola .....</b>	<b>47</b>
<b>6. Slutsatser .....</b>	<b>50</b>
<b>Bilaga 1 Metod.....</b>	<b>56</b>
Enkätutskick.....	56
Urval.....	56
Svarsfrekvens och bortfallsanalys .....	59
<b>Referenser .....</b>	<b>62</b>

# Sammanfattning

Den här rapporten ingår i en delredovisning av Skolverkets uppdrag att följa upp konsekvenserna av covid-19-pandemin för utbildningen inom skolväsendet. Delrapporten är inriktad på förskolan men innehåller också en mindre del om den öppna förskolan. Resultaten bygger på en nationell enkät till huvudmän för förskola som genomfördes under hösten 2021. Studiens huvudsakliga resultat är de följande:

- Tillgången till förskola har varit relativt opåverkad av pandemin på en övergripande nivå. Majoriteten av huvudmännen har inte behövt stänga någon av sina förskolor. Däremot har det varit vanligt att vädja om att grupper av barn, till exempel barn till föräldralediga och arbetslösa, ska vara hemma från förskolan eller minska sina vistelsetider.
- Personalfrånvaron har varit en av de största utmaningarna under pandemin. I kombination med utmaningar kring vikarietillgång och oro för smitta har den ibland lett till en försämrad arbetsmiljö för personalen i förskolan.
- Svårigheter i kommunikationen med vårdnadshavare kring tolkning av riktlinjer för när barn ska stanna hemma från förskolan har också påverkat arbetsmiljön. Samtidigt finns åtskilliga exempel på hur huvudmän, förskolor, barn och vårdnadshavare alla har hjälpts åt i den svåra situation som pandemin har inneburit.
- Frånvaron bland barn har ökat under pandemin, det anger en stor majoritet av huvudmännen. Det beror på sjukdom hos barn, pandemiregler men också på att barnen har varit hemma eftersom vårdnadshavare har varit oroliga för smitta.
- Den höga personalfrånvaron i kombination med att många barn har varit borta från förskolan mer än normalt bedöms ha fått vissa negativa konsekvenser för barnens lärande. Det finns vidare tecken på att hög frånvaro varit vanligare bland barn i socioekonomiskt utsatta familjer och bland barn som inte har svenska som modersmål.
- En relativt hög andel av huvudmännen, hälften av de kommunala och en tredjedel av de enskilda, bedömer att barnen i deras förskolor har fått sämre möjligheter att utvecklas mot målen under pandemin. En tredjedel av de kommunala huvudmännen och en femtedel av de enskilda bedömer också att barnen har varit sämre förberedda inför förskoleklass jämfört med innan pandemin.
- Förskolor och barn har anpassat sig på många olika sätt för att utbildningen i förskolan ska kunna fungera också under pandemin. Ökad utomhusvistelse och mer digitala arbetssätt i kontakten med

vårdnadshavare är exempel på arbetsätt som över lag har fungerat bra och som många huvudmän vill behålla.

- Den öppna förskolan har ofta varit en stängd förskola under pandemin. Vår undersökning visar att många kommuner kraftigt har minskat tillgången till öppen förskola. I de fall den har hållit öppet har det varit vanligt att ställa om genom utevistelse, digital verksamhet eller att öppna förskolan bara varit öppen för grupper med särskilda behov.

# 1. Inledning

I den här rapporten redovisas den del av Skolverkets regeringsuppdrag om pandemins konsekvenser för skolväsendet som berör förskolan och den öppna förskolan. Konsekvenser inom gymnasieskolan, grundskolan och den kommunala vuxenutbildningen redovisas i separata rapporter.

I rapporten presenteras inledningsvis en kort sammanfattning av resultat från tidigare studier om pandemins konsekvenser för förskolan. Därefter sammanfattas hur det formella regelverket har anpassats till situationen och hur studien har genomförts. I kapitel 2–5 redovisas studiens resultat och i kapitel 6 presenteras slutsatser.

Rapporten bygger på resultat från en enkät riktad till huvudmän för förskolan. De frågor som ställs i enkäten är delvis baserade på resultaten från intervjuer om konsekvenser av pandemin som Skolverket genomförde och presenterade i en delrapport under våren 2021, delvis på vad vi vet från andra tidigare studier.<sup>1</sup>

De resultat som redovisas här har analyserats under en relativt kort tid. Ytterligare analyser av enkätaterialet gällande förskolan kan bli aktuella, liksom analyser av dessa resultat i förhållande till resultaten gällande övriga skolformer.

## Tidigare studier

Skolverket och andra myndigheter har genomfört ett antal uppföljningar av pandemins konsekvenser för utbildningen inom skolväsendet. Majoriteten av dessa har varit inriktade på andra skolformer än förskolan. Förskolornas situation har dock berörts i några undersökningar som genomförts av Skolverket, Skolinspektionen samt Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU).<sup>2</sup> Utöver dessa studier har även Folkhälsomyndigheten undersökt förekomst av covid-19 i olika yrkesgrupper inom skolan. Studierna beskrevs kortfattat i den delredovisning som Skolverket publicerade under våren 2021. För tydlighetens skull sammanfattar vi dem kort även här. Vi sammanfattar även den tidigare delredovisningen med temat förskolan som gjordes under våren 2021.

## Tidigare studier från Skolverket och andra myndigheter

I och med att det funnits ett behov av att kontinuerligt och snabbt följa upp pandemins konsekvenser för skolan, har de flesta av Skolverkets tidigare studier med anknytning till pandemin genomförts med en begränsad tid för planering,

---

<sup>1</sup> Skolverket (2021) *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 3 – Tema förskolan*.

<sup>2</sup> Skolinspektionen (2020) *Skollhuvudmäns utmaningar och möjligheter under Corona-pandemin*; Skolverket (2021). *Undersökning av frånvaro bland lärare, barn och elever. Uppföljning för april 2020*; Skolverket (2021). *Undersökning om covid-19-pandemin. Enkätundersökning bland personal i skolväsendet om covid-19-pandemins påverkan, januari-februari 2021*. IFAU (2021). *Barn och unga under coronapandemin. Lärdomar från forskning om uppväxtmiljö, skolgång, utbildning och arbetsmarknadsinträde. Rapport 2021:2*.

genomförande och analys. Vissa av studierna baseras även på ett begränsat urval av respondenter. Av den anledningen bör resultaten från tidigare uppföljningar tolkas med viss försiktighet och ses som vad de är – lägesbilder vid den tidpunkt då studierna genomfördes.

I slutet av april 2020 genomförde Skolverket en undersökning riktad till ett urval av skolhuvudmän gällande frånvaron bland lärare, barn och elever i skolväsendet.<sup>3</sup> Vid tiden för undersökningen var frånvaron bland personalen högre än normalt hos en majoritet av de svarande huvudmännen. Flera huvudmän uppger att frånvaron bland barn och elever ökade som mest i början av pandemin för att sedan som regel återgå mot mer normala nivåer. Undersökningen visar stora variationer mellan huvudmännen i omfattningen av frånvaro bland barn och elever och personal till följd av pandemin. Det förekommer även att omfattningen av frånvaron varierar stort mellan olika förskole- och skolenheter inom huvudmannens organisation. Däremot visar undersökningen inte att frånvaron skiljer sig åt mellan olika delar av landet eller beroende på det relativa antalet bekräftade sjukdomsfall i covid-19 i regionen.

Förskolan ingick också i en annan studie som genomfördes i juni 2020. Resultaten visar att de huvudmän som intervjuats inte såg en ökad efterfrågan på förskola inför sommaren 2020, jämfört med tidigare år. Huvudmännen som ingick i studien bedömde även att de hade möjlighet att utöka antalet platser på förskolan under sommaren, om ett behov skulle uppstå.<sup>4</sup> Vidare beskrev de utmaningar i form av hög frånvaro bland personalen, att hantera oro för smitta bland personal och vårdnadshavare, samt kring diskussioner med vårdnadshavare om riktlinjer. Liknande utmaningar framkommer i Skolinspektionens kartläggning av ett antal huvudmän för bland annat förskolor som genomfördes i maj 2020.<sup>5</sup> I den kartläggningen beskriver huvudmännen att ökad frånvaro i personalgruppen har påverkat verksamheten, särskilt i förskolan (och i grundskolan). Några huvudmän påtalar en ökad risk för tillbud och kränkningar inom förskolan. Flera huvudmän uppger vidare att de är oroade över hur den ökade arbetsbelastningen för personalen kommer att påverka verksamheterna längre fram. En del huvudmän beskriver också en risk för att den pedagogiska verksamheten försämras på grund av bristande kontinuitet då personal och barn är frånvarande.

Skolverket genomförde under januari till februari 2021 en enkätundersökning riktad till personal och rektorer inom skolväsendet om deras uppfattningar om pandemins påverkan under vårterminen 2021.<sup>6</sup> Enkätundersökningen publicerades som ett öppet frågeformulär på Skolverkets webbplats, vilket innebär att de som svarade själva tog initiativ till att besvara enkäten. Resultatet representerar därför endast de som har besvarat enkäten och kan inte generaliseras till all personal i skolväsendet, men kan ändå ge indikationer på vilka utmaningar i relation till pandemin som personal i skolväsendet ser som störst framöver. De som i den

---

<sup>3</sup> Skolverket (2020) *Undersökning av frånvaro bland lärare, barn och elever. Uppföljning för april 2020.*

<sup>4</sup> Skolverket (2020). *Huvudmäns planering under coronapandemin. Intervjuundersökning i juni 2020.*

<sup>5</sup> Skolinspektionen (2020). *Skolhuvudmäns utmaningar och möjligheter under Corona-pandemin.*

<sup>6</sup> Skolverket (2021). *Undersökning om covid-19-pandemin. Enkätundersökning bland personal i skolväsendet om covid-19-pandemins påverkan, januari-februari 2021.*

undersökningen svarat för förskolan bedömer generellt att den garanterade vistelsetiden kommer gå att erbjuda, men att kvaliteten på utbildningen kan bli lidande. Frånvaro och risken för en ansträngd personalsituation lyfts återkommande fram som en utmaning och som något som påverkar kvaliteten negativt. I enkätsvaren beskrivs att stress och oro bland personalen över smittspridningen och pandemins utveckling påverkar förskolans arbetsmiljö. Att hinna med det som förväntas eller det personalen vill, ses av många som svårt vilket påverkar den psykosociala arbetsmiljön negativt.

Något som också tas upp bland personal i förskolan är att de i större utsträckning fokuserar på att trygga omsorgen för barnen. Samtidigt som detta framförs som viktiga och på många sätt rimliga strategier för att möta pandemin, beskrivs den negativa påverkan detta riskerar att medföra. I förskolan kan det medföra att stödandet av barnens utveckling och lärande får stå tillbaka. Många av de svarande bedömer samtidigt att barns möjlighet till en trygg omsorg kommer att påverkas i stor utsträckning under vårterminen. Även här handlar det främst om de utmaningar som uppstår till följd av hög personalfrånvaro.

Vidare beskrivs i enkätsvaren att dialogen med vårdnadshavare påverkas av pandemin, främst eftersom de rådande restriktionerna påverkar den dagliga kontakten. Det framkommer även exempel på att kontakterna inom huvudmannens organisation påverkas av pandemin, som att rektorer inte träffar barnen eller sina anställda, eller att personalen inte längre kan röra sig mellan avdelningar.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) har undersökt möjliga konsekvenser av covid-19-pandemin för barn och unga genom att titta på tidigare forskning, tillgänglig statistik och aktuella uppgifter om pandemin.<sup>7</sup> Enligt IFAU:s uppskattning har frånvaron bland barn och elever ökat med knappt 50 procent i förskolan under pandemins första nio månader. Rapporten visar att barn och unga i familjer med lägre socioekonomisk status och i redan utsatta miljöer löper större risk än andra att drabbas negativt av pandemins kort- och långsiktiga effekter. Sammanfattningsvis menar IFAU att utbildningstappet till följd av ökad frånvaro i förskola och skola sannolikt är litet för det genomsnittliga barnet eller den genomsnittliga eleven, men att konsekvenserna för samhällsekonomin kan bli betydande på lång sikt.

Resultaten från Folkhälsomyndighetens studie av förekomst av covid-19 i olika yrkesgrupper inom skolan visar att förskollärare, barnskötare och grundskollärare inte hade en högre relativ risk att diagnostieras med covid-19 jämfört med andra yrkesgrupper.<sup>8</sup> I en annan rapport från Folkhälsomyndigheten jämförs Sverige och Finland vad gäller smitta på förskolor. I rapporten beskrivs att skolstängning eller

---

<sup>7</sup> IFAU (2021). *Barn och unga under coronapandemin. Lärdomar från forskning om uppväxtmiljö, skolgång, utbildning och arbetsmarknadsinträde*. Rapport 2021:2.

<sup>8</sup> Folkhälsomyndigheten (2020). *Förekomst av covid-19 i olika yrkesgrupper Bekräftade covid-19 fall i Sverige 13 mars - 27 maj 2020*.



fortsatt öppna skolor inte har påverkat antalet rapporterade fall bland barn i vare sig Finland eller Sverige.<sup>9</sup>

Ett viktigt underlag för den här studien har varit den intervjustudie som Skolverket publicerade i form av en delrapport tidigare under 2021. Vi utformade våra enkätfrågor baserat på de iakttagelser och slutsatser som presenterades i den intervjustudien. I delrapporten konstaterades bland annat att:

- Tillgången till förskola hade påverkats i liten utsträckning bland de förskolor som intervjuades, men det fanns flera exempel på att både huvudmän och förskolor väddat till vårdnadshavare att i perioder minska sina vistelsetider eller att helt hålla sina barn hemma.
- Utomhusvistelsen ökade, vilket ibland ledde till större fokus på utomhuspedagogiken men innebar också utmaningar när förskolorna på kort tid behövde ställa om till nya arbetssätt.
- Frånvaron bland personal påverkade utbildningen och personalens arbetsmiljö. Skolverket såg att frånvaron ibland ledde till att omsorg prioriterades över undervisning och att planering försvårades. Brist på kontinuitet och förändrade arbetssätt kunde särskilt påverka arbetet med barn i behov av stöd.
- Frånvaro bland barn hade olika orsaker. Till exempel hade de varit hemma på grund av sjukdom eller symtom på sjukdom, men också på grund av att vårdnadshavare i riskgrupp hade hållit barnen hemma. Skolverket såg också exempel på barn som varit frånvarande i längre perioder under pandemin.
- Distansmöten användes i ökad omfattning för att undvika risk för smittspridning. Samtidigt beskrivs att rektorer kunde uppleva minskad insyn och kontakt med personal, barn och vårdnadshavare.
- Diskussioner med vårdnadshavarna kring tolkningen av Folkhälsomyndighetens råd och rekommendationer beskrivs som resurskrävande och påverkade personalens arbetsmiljö negativt. Begränsningar i hur vårdnadshavare fick röra sig i förskolans lokaler försvårade ibland kontakten mellan förskola och vårdnadshavare.
- Stödet från huvudmannen i form av tydliga riktlinjer och tolkningar av Folkhälsomyndighetens råd och rekommendationer var viktigt för förskolorna.

---

<sup>9</sup> Folkhälsomyndigheten (2020). *Covid-19 hos förskole- och skolbarn En jämförelse mellan Finland och Sverige*.

## Regeländringar med mera för förskolan med anledning av pandemin

Under våren 2020 infördes bestämmelser som gjorde det möjligt för en huvudman att – under vissa förutsättningar – tillfälligt stänga verksamheter inom skolområdet, bland annat förskolor.<sup>10</sup> Om en förskola tillfälligt stängs ska dock huvudmannen fortfarande erbjuda förskola för barn som på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i förskola.

De föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 som Folkhälsomyndigheten införde under pandemin påverkade förskolorna, dels när det gäller förskolans ansvar som arbetsgivare, dels när det gäller allmänhetens ansvar att vidta försiktighetsåtgärder för att skydda sig själv och andra mot spridning av covid-19.<sup>11</sup> På Folkhälsomyndighetens webbplats har myndigheten publicerat information som förtydligar de allmänna råden, bland annat gällande hur länge vuxna och barn ska stanna hemma om de har blivit sjuka i covid-19.<sup>12</sup> Informationen kring hur länge barn ska stanna hemma om de har blivit sjuka ändrades under hösten 2021.<sup>13</sup> Förändringen omfattar dock inte den period som vi ställer frågor om i den här undersökningen.

## Genomförande

Nedan beskrivs kortfattat studiens genomförande. Studiens urval, metod samt bortfallsanalyser beskrivs närmare i bilaga 1.

Studien har genomförts av Sophie Casson Lindbäck och Irma Lejlic på Skolverkets analysavdelning.

## Urval och svarsfrekvens

Resultaten i studien bygger på en enkätundersökning som genomfördes under perioden 6 september till 8 oktober 2021 och riktade sig till huvudmän för förskolan. Enkäten gick ut till totalt 812 respondenter och fick en svarsfrekvens på 65 procent (530 svar). Enkätens frågor har till stor del valts ut mot bakgrund av resultaten i den intervjustudie som Skolverket genomförde med förskollärare, rektorer och representanter för huvudmän under våren 2021.<sup>14</sup>

I urvalsförfarandet delades huvudmännen in i tre storlekskategorier utifrån antalet inskrivna barn hos huvudmannen: <100 barn, 100–999 barn och >999 barn. Bland kommunala huvudmän finns endast fyra huvudmän i den minsta storlekskategorin medan det bland enskilda huvudmän endast finns totalt sex huvudmän i den största storlekskategorin, se Tabell 1 nedan. Undersökningen är en

<sup>10</sup> Lag (2020:148) om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid.

<sup>11</sup> Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:12).

<sup>12</sup> Folkhälsomyndigheten.se (2021).

<sup>13</sup> Folkhälsomyndigheten.se (november 2021).

<sup>14</sup> Skolverket (2021) *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 3 – Tema förskolan*.

totalundersökning när det gäller alla grupper av huvudmän utom små enskilda huvudmän, där ett urval om 400 huvudmän har gjorts i syfte att minska uppgiftslämnarbördan.

Tabell 1 illustrerar också att det totalt finns många fler enskilda än kommunala huvudmän, samtidigt som nästan 80 procent av barnen är inskrivna hos de kommunala huvudmännen.

Svarsfrekvenserna skiljer sig mellan olika grupper och var lägre bland enskilda huvudmän än bland kommunala. För kommunala huvudmän var svarsfrekvensen 76 procent och för enskilda huvudmän var den 59 procent. För svarsfrekvenser i de olika storleksgrupperna, se Tabell 1 samt bilaga 1.

### **Redovisningar i rapporten**

I den här rapporten har vi valt att presentera resultaten för kommunala och enskilda huvudmän för sig. Det beror bland annat på att kommunala och enskilda huvudmän står för mycket olika stora andelar av det totala antalet inskrivna barn och på att vi har gjort en totalundersökning av kommunala huvudmän men inte av enskilda huvudmän. Resultaten presenteras därför också fördelat på storlek, i synnerhet för enskilda huvudmän, i de fall där det är motiverat. Mellanstora enskilda huvudmän (100–999 barn) har i rapporten slagits ihop med gruppen stora enskilda huvudmän (fler än 999 barn), eftersom det finns så pass få enskilda huvudmän som tillhör den största storleksgruppen. I texten benämns gruppen enskilda huvudmän som har fler än 100 barn som *större* huvudmän.

**Tabell 1.** Antal huvudmän i populationen och urvalet, fördelat på de olika grupperna. Tabellen visar också andelen barn per huvudmannagrupp, av det totala antalet barn i populationen, samt svarsandelar för de olika grupperna.

	Antal huvudmän i populationen <sup>15</sup>	Antal huvudmän i urvalet	Andel barn av det totala antalet barn i populationen	Svarsandel (%)
Små enskilda	1 867	400	12 %	60
Mellanstora enskilda	137	137	5 %	57
Stora enskilda	7	7	3 %	33
<b>Totalt enskilda huvudmän</b>	<b>1 988</b>	<b>544<sup>16</sup></b>	<b>20 %</b>	<b>59</b>
Små kommunala	4	4	<1 %	100
Mellanstora kommunala	182	182	17 %	74
Stora kommunala	104	104	62 %	78
<b>Totalt kommunala huvudmän</b>	<b>290</b>	<b>290</b>	<b>79 %</b>	<b>76</b>
<b>Totalt</b>	<b>2 278</b>	<b>834</b>	<b>100 %</b>	<b>65</b>

<sup>15</sup> Rampopulationen utgjordes av alla huvudmän i förskolan den 15 oktober 2020, se Bilaga 1.

<sup>16</sup> I gruppen av enskilda huvudmän är det faktiska antalet utskick totalt 34 färre än det föreslagna antalet från urvalsdragningen, 510 jämfört med 544. Av dessa var 21 små enskilda huvudmän och 13 mellanstora och stora enskilda huvudmän. Bland små enskilda huvudmän beror det i vissa fall på att en kontaktuppgift inte har gått att hitta inom utsatt tid, och i vissa fall på konstaterad övertäckning. Bland större och medelstora enskilda huvudmän är det konstaterad övertäckning som utgör den enda anledningen till att antalet utskick är färre än det föreslagna antalet från urvalsdragningen. För mer information, se Bilaga 1.

## 2. Förskolans utmaningar och huvudmannens stöd under pandemin

Under pandemin har förskolorna och deras huvudmän behövt hantera en rad förändringar som har varit mer eller mindre utmanande. En stundtals kraftigt ökad personalfrånvaro har präglat förskolornas vardag, liksom att många förskolor har förlagt en stor del av utbildningen utomhus. Kommunikation med vårdnadshavare om de restriktioner som har följt i pandemins spår är en annan nyttillkommen arbetsuppgift.

I det här kapitlet redogör vi för i vilken utsträckning huvudmän upplever att dessa, och andra områden, har varit en utmaning. En annan central fråga är också hur huvudmännen har kunnat möta förskolornas behov av stöd liksom i vilken utsträckning som riktlinjer och stödmaterial har tagits fram. I kapitlet redovisas hur resultaten ser ut för kommunala respektive enskilda huvudmän. De enskilda huvudmännens svar redovisas fördelat på storlek räknat i antal barn.<sup>17</sup>

### Personalfrånvaro, vikarieanskaffning och personalens arbetsbelastning – utmaningar under pandemin?

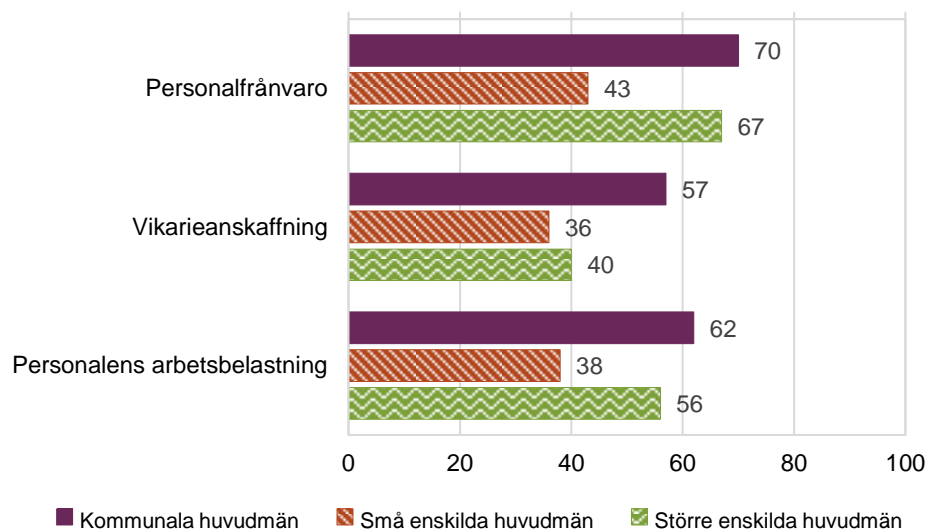
I den intervjustudie som Skolverket genomförde under våren 2021 framkom ett antal områden som förskolorna menade hade påverkats av pandemin.<sup>18</sup> Vi har frågat huvudmännen i vilken utsträckning som dessa områden har varit en utmaning för deras förskolor. Vi inleder med att titta närmare på områdena personalfrånvaro, arbetsbelastning och vikarieanskaffning.

I Diagram 1 nedan visas andelen kommunala, små enskilda och större enskilda huvudmän som valt svarsalternativet ”i stor utsträckning”. Diagram 2 åskådliggör svarsalternativet ”inte alls”.

<sup>17</sup> Små huvudmän: <100 barn. Större huvudmän: >100 barn.

<sup>18</sup> Skolverket (2021) *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 3 – Tema förskolan.*

**Diagram 1.** I vilken utsträckning bedömer ni att nedanstående har varit en utmaning för er/era förskoleenheter under pandemin? Andel (procent) huvudmän som har svarat "I stor utsträckning".<sup>19</sup>



Det partiella bortfallet är 0–1 procent. Antal svarande på frågorna: kommunala huvudmän n=224–227, små enskilda huvudmän n=227–228, större enskilda huvudmän n=73.

## Personalfrånvaro, vikarieanskaffning och arbetsbelastning – stora utmaningar som går i hand i hand

Diagram 1 visar att majoriteten, ungefär sju av tio, av de kommunala och de större enskilda huvudmännen bedömer att personalfrånvaron i stor utsträckning har varit en utmaning för förskolorna under pandemin. Bland de små enskilda huvudmännen svarar en mindre andel, drygt fyra av tio, samma sak.<sup>20</sup> Vidare anser drygt sex av tio kommunala huvudmän att personalens arbetsbelastning i stor utsträckning har varit en utmaning. Andelen är något lägre för mellanstora enskilda huvudmän, men betydligt lägre för små enskilda huvudmän, där knappt fyra av tio bedömer detsamma.<sup>21</sup>

Vad gäller vikarieanskaffning menar knappt sex av tio kommunala huvudmän att den har varit en stor utmaning, medan ungefär fyra av tio av de enskilda huvudmännen (små och större huvudmän i ungefär lika stor utsträckning) är av den åsikten.<sup>22</sup>

Personalfrånvaro är således det område som huvudmännen, oavsett huvudmannatyp eller storlek, bedömer har varit den största utmaningen. Även om nivån på personalfrånvaron har skiljt sig åt beroende på till exempel

<sup>19</sup> Svartalternativen på frågan var "I stor utsträckning", "I viss utsträckning", "Inte alls" och "Vet inte".

<sup>20</sup> 29 procent av de kommunala huvudmännen har valt svarsalternativet "i viss utsträckning", för de små enskilda är andelen 47 procent och av de större enskilda har 27 procent valt svarsalternativet i viss utsträckning. Hur stora andelar som har valt svarsalternativet "inte alls" redovisas i diagram 2.

<sup>21</sup> 35 procent av de kommunala huvudmännen har valt svarsalternativet "i viss utsträckning", för de små enskilda är andelen 47 procent och av de större enskilda har 34 procent valt svarsalternativet i viss utsträckning. Hur stora andelar som har valt svarsalternativet "inte alls" redovisas i diagram 2.

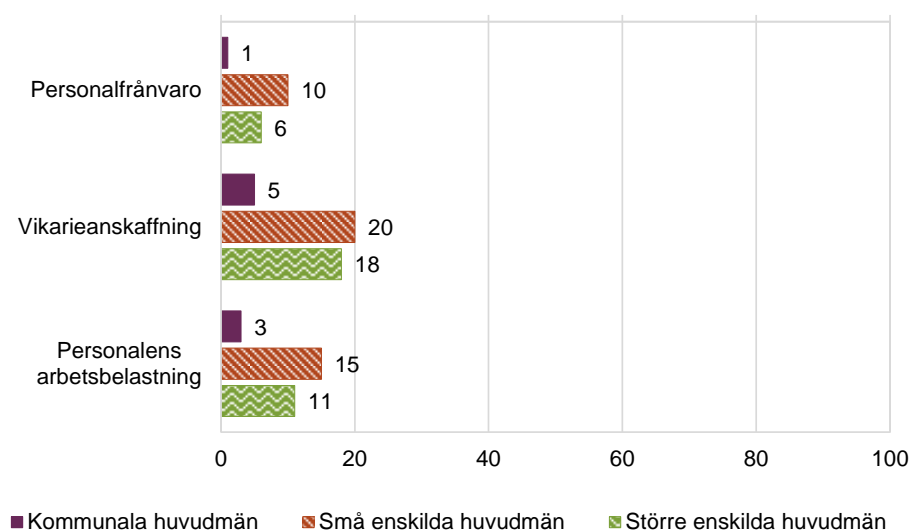
<sup>22</sup> 38 procent av de kommunala huvudmännen har valt svarsalternativet "i viss utsträckning", för de små enskilda är andelen 43 procent och av de större enskilda har 43 procent valt svarsalternativet i viss utsträckning. Hur stora andelar som har valt svarsalternativet "inte alls" redovisas i diagram 2.

smittspridningsmönster och riskfaktorer hos personalen, verkar personalfrånvaro i någon utsträckning ha varit en utmaning för de allra flesta huvudmän. Kommentarererna till enkätfrågan kretsar kring de problem som den höga personalfrånvaron har fört med sig. Det handlar om högre arbetsbelastning för personalen och svårigheter med vikarieförsörjning, men också att huvudmän ibland har behövt stänga förskolor, begränsa vistelsetiden för vissa grupper eller vädja till vårdnadshavare om att hålla sina barn hemma (se vidare i kapitel 4). Många huvudmän beskriver personalbristen som ett stort dilemma som har fört med sig att utbildningens kvalitet har blivit lidande, en fråga som utvecklas i kapitel 3.

I kommentarerna framkommer också orsaker till att en majoritet av de kommunala och större enskilda huvudmännen bedömer att personalens arbetsbelastning har varit en utmaning. Det handlar till exempel om den stundtals stora personalfrånvaron och att kommunikationen med vårdnadshavare har blivit mer krävande under pandemin. Även personalens arbetssituation i stort har uppmärksammats i kommentarerna. Det ges till exempel uttryck för att personalen har varit oroliga för att bli smittade samt att arbetsbelastningen har ökat på grund av rädsla, oro och ovisshet. Flera huvudmän anger att personalen är trötta och slitna och att det har varit en utmaning under pandemin att få personalen att känna sig trygga på förskolan.

Diagram 2 beskriver andelen huvudmän i de olika grupperna som anser att de olika områdena inte alls har varit en utmaning under pandemin.

**Diagram 2.** I vilken utsträckning bedömer ni att nedanstående har varit en utmaning för er/era förskoleenheter under pandemin? Andel (procent) huvudmän som har svarat "Inte alls".<sup>23</sup>



Det partiella bortfallet är 0–1 procent. Antal svarande på frågorna: kommunala huvudmän n=224–227, små enskilda huvudmän n=227–228, större enskilda huvudmän n=73.

<sup>23</sup> Svartaltemativen på frågan var "I stor utsträckning", "I viss utsträckning", "Inte alls" samt "Vet inte".

## Huvudmännen har hanterat behovet av vikarier på olika vis

Som Diagram 2 visar är det mycket få kommunala huvudmän, 5 procent, som anser att vikarieanskaffningen inte alls har varit en utmaning under pandemin. Bland de enskilda huvudmännen är det också en klar minoritet, kring två av tio som anger samma sak. Eftersom vikariefrågan därmed har berört många finns åtskilliga kommentarer att analysera. Utifrån dessa vi kan konstatera att huvudmännen har hanterat frågan på olika sätt. En del lyfter att de på grund av risk för smitta inte har tagit in vikarier alls, eller i mindre utsträckning än innan pandemin. Några har inte haft så stort behov av vikarier eftersom frånvaron inte bara har varit hög bland personalen utan också bland barnen. Det påpekas också att vikariebehovet ofta har varit ojämnt fördelat mellan enheter och över tid samt att vikarierna själva har varit betydligt mer sjukfrånvarande än vanligt. Så här beskriver en kommunal huvudman vikariesituationen:

Samtidigt som vi försökt att arbeta med färre "runtspringande" vikarier, har behov av vikarier ökat. Ofta har lösningen varit att anställa "lokala pooler". Bristen på vikarier har förtydligats under pandemin.

## Kommunala och större huvudmän ser mer utmaningar med personalfrånvaro och arbetsbelastning än vad mindre enskilda huvudmän gör

Som både Diagram 1 och 2 visar är det för flera av frågorna relativt olika svarsmönster mellan kommunala huvudmän, små enskilda huvudmän och större enskilda huvudmän. De kommunala och de större enskilda huvudmännen bedömer i högre utsträckning än de små enskilda att personalfrånvaro, och personalens arbetsbelastning i stor utsträckning har varit utmaningar för förskolorna, se Diagram 1.<sup>24</sup> Att de större enskilda huvudmännen uppvisar ett liknande svarsmönster som de kommunala huvudmännen (en grupp som i princip bara består av mellanstora och stora huvudmän) indikerar att situationen i förskolan är mer kopplad till huvudmannens storlek än huvudmannatyp i de här frågorna.

Vad gäller vikarieanskaffning svarar små enskilda och större enskilda huvudmän på ett liknande sätt, medan de kommunala huvudmännen skiljer sig från de båda grupperna enskilda huvudmän. Här skiljer sig svarsmönstren således mer beroende på *typ* av huvudman än storlek på huvudmannen. Kommunala huvudmän bedömer i större utsträckning än såväl små som större enskilda huvudmän att vikarieanskaffning har varit en stor utmaning under pandemin (Diagram 1). Det är också en mindre andel kommunala huvudmän, jämfört med både små och större enskilda, som svarar att vikarieanskaffning inte alls har varit en utmaning (Diagram 2).

---

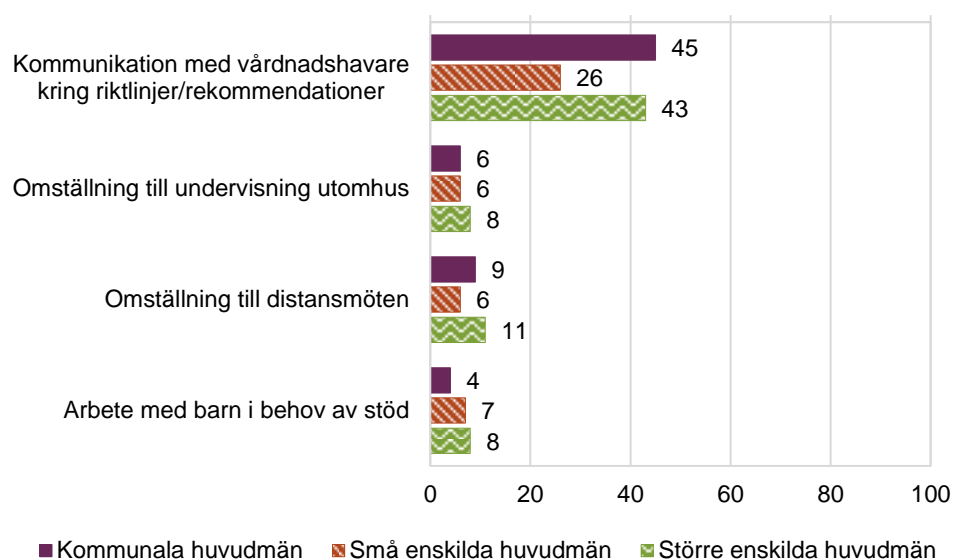
<sup>24</sup> Notera att 98 procent av de kommunala huvudmännen är mellanstora eller stora; endast 4 av de 229 svarande huvudmännen tillhör gruppen små huvudmän (<100 barn vardera).



## Kommunikation med vårdnadshavare, utomhusundervisning, distansmöten och arbete med barn i behov av stöd - utmaningar under pandemin?

Förutom personalfrånvaro, personalens arbetsbelastning och vikariesituationen visade vårens intervjustudie också att förskolan har fått ställa om till mer undervisning utomhus, distansmöten och i vissa fall ett ändrat arbetssätt för barn i behov av stöd. Ändrad och ibland försvårad kommunikation med vårdnadshavare var också ett område som samma intervjustudie pekade på. Diagram 3 visar hur stor andel av huvudmännen som bedömer att dessa områden har varit en stor utmaning. Diagram 4 åskådliggör hur stora andelar som har valt svarsalternativet ”inte alls”.

**Diagram 3.** I vilken utsträckning bedömer ni att nedanstående har varit en utmaning för er/era förskoleenheter under pandemin? Andel (procent) huvudmän som har svarat ”I stor utsträckning”.<sup>25</sup>



Det partiella bortfallet är 0–1 procent. Antal svarande på frågorna: kommunala huvudmän n=227, små enskilda huvudmän n=228, större enskilda huvudmän n=73.

### Kommunikationen med vårdnadshavare bedöms ha försvårats under pandemin

Knappt hälften av de kommunala huvudmännen bedömer att kommunikation med vårdnadshavare har varit en utmaning i stor utsträckning. Bland de enskilda huvudmännen är det en större andel av de mellanstora än de små huvudmännen som bedömer att det har varit en stor utmaning, se Diagram 3. Endast knappt en av tio kommunala huvudmän och knappt två av tio mellanstora och stora enskilda huvudmän menar att det inte alls har varit en utmaning, se Diagram 4 nedan. Hur

<sup>25</sup> Svarsalternativen på frågan var ”I stor utsträckning”, ”I viss utsträckning”, ”Inte alls” och ”Vet inte”.

man bedömer att kommunikation med vårdnadshavare har fungerat tycks således var kopplat till såväl huvudmannatyp som storlek mätt i antal barn.<sup>26</sup>

Att kommunikation med vårdnadshavare kring olika riktlinjer och rekommendationer kan vara både problematiskt och krävande för förskolepersonalen är något vi ser i kommentarerna till enkäten. Så här skriver en huvudman i en enkätcommentar:

Mycket frustration kring möten med arga och ledsna föräldrar som tvingas avbryta jobbet och hämta ett piggt, men snuvigt barn. Förskolepersonal som själva har barn i förskola har också fått hämta sina snuviga men i övrigt friska barn, vilket påverkat personalnärvaron.

Det framkommer också att problem i kommunikationen i vissa fall har handlat om riktigt besvärliga konflikter och att personalen har fått hantera ett otrevligt bemötande från vårdnadshavare. Det finns också de huvudmän som lyfter helt motsatta erfarenheter och för fram hur förstående vårdnadshavarna har varit kring den särskilda situation som förskolorna befunnit sig i under pandemin. Betoningen i den typen av kommentarer ligger i stället på att huvudman, förskola och vårdnadshavare har jobbat tillsammans för att hantera den komplicerade tid som pandemin har varit.

## **Få tycker att utomhusundervisning har varit en stor utmaning**

Omställning till att bedriva mer av utbildningen utomhus har varit vanligt under pandemin. Drygt fem av tio kommunala huvudmän anser att omställning till undervisning utomhus i viss utsträckning har varit en utmaning för förskolorna, men bara sex procent anger att det har varit en stor utmaning. Fyra av tio av de kommunala huvudmännen, och lika många av de större enskilda, menar att det inte alls har varit en utmaning för förskolorna. Bland de små enskilda huvudmännen är det sex av tio som menar att det inte alls har varit en utmaning att ställa om till mer undervisning utomhus (Diagram 2).<sup>27</sup>

Bland kommentarerna finns de som skriver att deras förskolor sedan tidigare har arbetat med utomhuspedagogik och att omställningen därför inte blev särskilt stor vare sig för barn, personal eller vårdnadshavare. En huvudman beskriver hur de till exempel har ordnat kurs i utomhuspedagogik för att på ett bättre sätt kunna arbeta utifrån läroplanen utomhus.

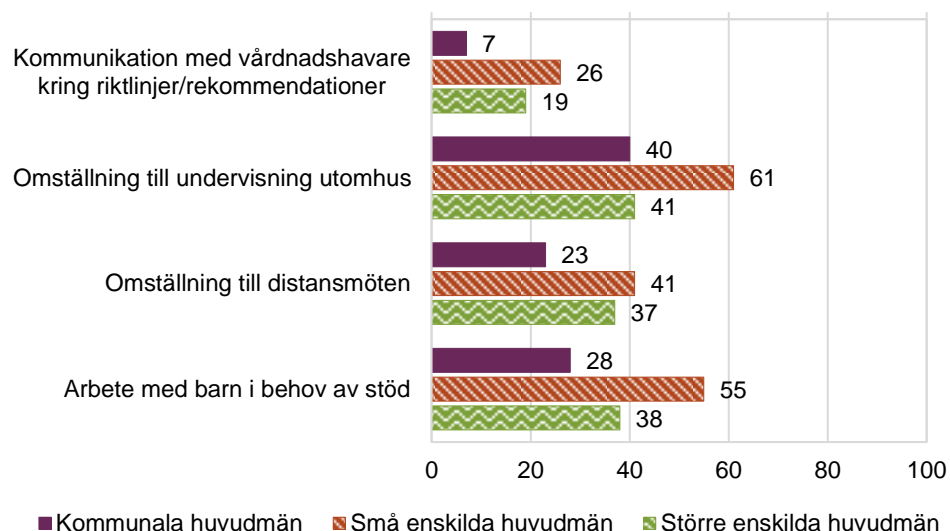
Andra beskriver en betydligt större och mer komplicerad omställning. Några kommenterar att utomhusmiljön inte är anpassad för att bedriva utbildningen utomhus under så pass stor del av dagen, andra att det är för långt till skogen för så pass små barn eller att blöjbyten och annan omvårdnad blir svår utomhus. Även kyla framhålls som ett hinder, vilket kan vara särskilt problematiskt i norra

<sup>26</sup> 48 procent av de kommunala huvudmännen har valt svarsalternativet ”i viss utsträckning”, för de små enskilda är andelen 48 procent och av de större enskilda har 38 procent valt svarsalternativet i viss utsträckning. Hur stora andelar som har valt svarsalternativet ”inte alls” redovisas i diagram 2.

<sup>27</sup> 32 procent av små enskilda huvudmännen har valt svarsalternativet ”i viss utsträckning”, av de större enskilda har 47 procent valt svarsalternativet i viss utsträckning. Hur stora andelar som har valt svarsalternativet ”inte alls” redovisas i diagram 4.

Sverige. Att vissa vårdnadshavare är skeptiska till att deras barn måste tillbringa så stora delar av dagen utomhus är också en aspekt som lyfts i materialet. Vi får också bilden av att medan en del förskolor bara har tillbringat något mer tid än normalt utomhus, handlar det för andra om att i princip hela verksamheten har bedrivits utomhus.

**Diagram 4.** I vilken utsträckning bedömer ni att nedanstående har varit en utmaning för er/era förskoleenheter under pandemin? Andel (procent) huvudmän som har svarat "Inte alls".<sup>28</sup>



Det partiella bortfallet är 0–1 procent. Antal svarande på frågorna: kommunala huvudmän n=227, små enskilda huvudmän n=228, större enskilda huvudmän n=73.

## Många huvudmän har kunnat möta omställning till distansmöten – men problem finns

Av Diagram 3 framgår att relativt få huvudmän, bedömer att omställning till distansmöten i stor utsträckning har varit en utmaning för förskolorna. Det är dock en högre andel (67 procent) av kommunala huvudmän än av både små och större enskilda (53 respektive 52 procent) som bedömer att det i viss utsträckning har varit en utmaning. Vidare visar Diagram 4 att små och större enskilda huvudmän i ungefär lika stor utsträckning bedömer att det inte alls har varit en utmaning, medan kommunala huvudmän i lägre utsträckning anser samma sak.

I kommentarerna blir det tydligt att förskolornas förutsättningar att arbeta digitalt skiljer sig mycket åt. Somliga påpekar hur både avsaknad av datorer och dålig uppkoppling försvårar ett digitalt arbete. En huvudman kommenterar att det har krävts mycket utbildning för personalen för att kunna ställa om till distansmöten. Andra, som den här huvudmannen, har gett sina förskolor andra förutsättningar:

Förskoleverksamheten har redan tidigare satsat på digitala verktyg och all personal har en egen dator. Det finns internetuppkoppling på alla förskolor. Att genomföra i stor sett alla

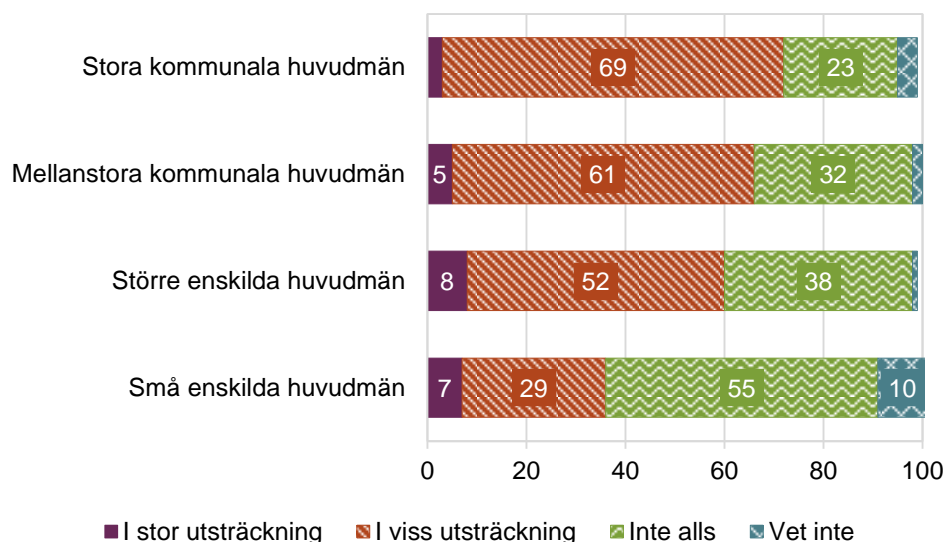
<sup>28</sup> Svartaltemativen på frågan var "I stor utsträckning", "I viss utsträckning", "Inte alls" samt "Vet inte".

möten digitalt har gått lätt att genomföra. Pandemin har bidragit till att driva den digitala utvecklingen snabbt framåt.

## Arbetet med barn i behov av stöd har varit utmanande – framför allt för större och kommunala huvudmän

I Skolverkets tidigare delrapport framkom att arbetet med barn i behov av stöd påverkades negativt av personalfrånvaro i några av de förskolor där intervjuer genomfördes. Den här undersökningen visar dock att det är få huvudmän som bedömer att området barn i behov av stöd har varit en stor utmaning för förskolorna under pandemin, se Diagram 5 nedan. Fler anger dock att det har varit en viss utmaning, och här skiljer sig också resultaten mellan de olika grupperna av huvudmän åt. Drygt sex av tio mellanstora kommunala huvudmän menar att det har varit en utmaning i viss utsträckning, medan motsvarande uppgift för stora kommunala huvudmän är knappt sju av tio. När de gäller de enskilda huvudmännen är det drygt fem av tio större, men bara knappt tre av tio små enskilda huvudmän, som menar att arbetet med barn i behov av stöd i viss utsträckning har varit en utmaning under pandemin. Även i det här fallet finns det således skillnader i hur olika grupper av huvudmän svarar, där mellanstora enskilda huvudmän svarar mer likt mellanstora kommunala huvudmän än små enskilda huvudmän. Störst skillnad i svarsmönster finns mellan små enskilda huvudmän och stora kommunala huvudmän. I den förra gruppen anser ungefär tre av tio att arbetet med barn i behov av stöd har varit en viss utmaning under pandemin jämfört med ungefär sju av tio i den senare gruppen.

**Diagram 5.** I vilken utsträckning bedömer ni att arbetet med barn i behov av stöd har varit en utmaning för er/era förskoleenheter under pandemin? Andel (procent).



Bortfallet är under 1 procent. Antal svarande på frågan: mellanstora kommunala huvudmän n=133, stora kommunala huvudmän n=90, små enskilda huvudmän n=228, större enskilda huvudmän n=73. I tabellen är de fyra kommunala huvudmännen med färre än 100 barn (små kommunala huvudmän) exkluderade då de är för få för att utgöra en egen grupp.

I kommentarerna framträder en hel del reflektioner kring hur barn i behov av stöd har haft det i förskolan under pandemin. Så här skriver en huvudman i en typ av kommentar vars budskap delas av fler:

Barn i behov av särskilt stöd har drabbats mer än andra barn av pandemin eftersom det handlar om ett större vikarieintag och därmed bristande kontinuitet vilket enligt vår bedömning drabbar dessa barn särskilt.

Personalbrist och därmed svårigheter med kontinuitet i både undervisning och omsorg återkommer som exempel på utmaningar kopplat till barn i behov av stöd. Det nämns också att det har varit särskilt svårt att ställa om utbildningen för barn i behov av stöd till att fungera lika bra utomhus liksom att specialpedagoger inte har kunnat komma fysiskt till förskolan utan endast varit tillgängliga digitalt.

## Huvudmännens bedömning av sin förmåga att stödja sina förskolor under pandemin

Tidigare i kapitlet har vi inriktat oss på hur huvudmännen bedömer förskolans utmaningar på olika områden under pandemin. Det här avsnittet handlar om huvudmännen bedömer att de har kunnat möta förskolornas behov av stöd på olika områden.

### Huvudmännen har kunnat ge stöd i frågor om skyddsutrustning, kommunikation med vårdnadshavare och distansmöten

Diagram 6 visar att kring tre fjärdedelar av huvudmännen anger att de i stor utsträckning har kunnat möta förskolornas behov av stöd vad gäller kommunikation med vårdnadshavare kring riktlinjer och rekommendationer.<sup>29</sup> Även om de flesta huvudmän tycker att de har kunnat ge stöd på området har många lämnat kommentarer om hur mycket tid och energi som kommunikation med vårdnadshavarna kring tolkningen av riktlinjer har tagit. Ett möjligt svarsalternativ var också att det inte har funnits behov av stöd från huvudmannen på området.<sup>30</sup> Det har ungefär en av tio av de enskilda huvudmännen (små i ungefär samma utsträckning som större) och en mycket liten andel, fyra procent, av de kommunala huvudmännen svarat.

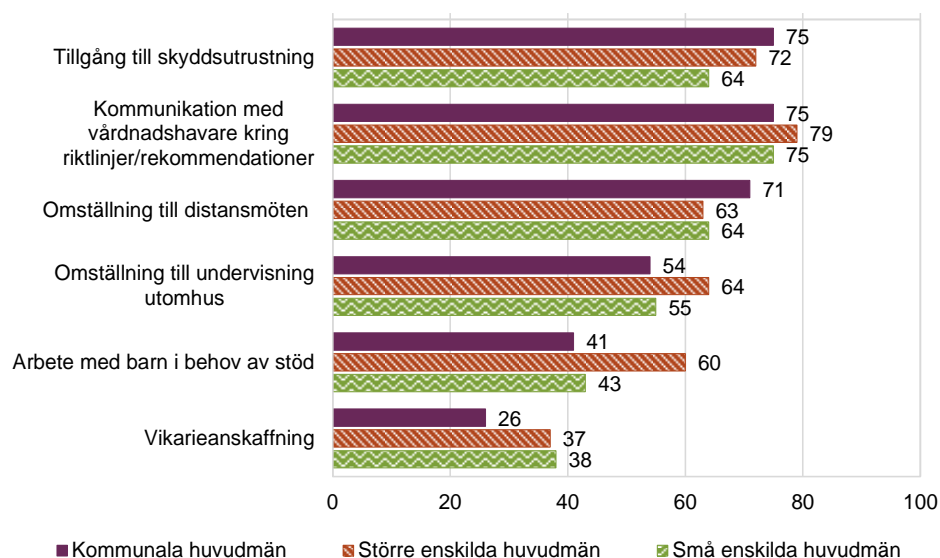
Tillgång till skyddsutrustning är ett annat område där en stor majoritet bedömer att de har kunnat ge förskolorna stöd. Även om det är relativt små skillnader i svarsmönster mellan kommunala och enskilda huvudmän, kan vi se en viss skillnad utifrån huvudmannens storlek. De små enskilda huvudmännen har i lägre utsträckning än större enskilda huvudmän och kommunala huvudmän (en grupp

<sup>29</sup> Kommunikation med vårdnadshavare: I beräkningen av andelarna har de som svarat att det inte har funnits behov av stöd från huvudmannen på området utelämnats. 24 procent av de kommunala huvudmännen har valt svarsalternativet "i viss utsträckning" och 0 procent svarsalternativet "inte alls". För de små enskilda är andelen som svarade "i viss utsträckning" 23 procent och 1 procent valde "inte alls". Av de större enskilda har 19 procent valt svarsalternativet "i viss utsträckning" och 2 procent svarade "inte alls".

<sup>30</sup> Svarsalternativet redovisas inte i diagrammet. Andelarna är i stället beräknade efter det att de som har svarat att det inte behövdes stöd från huvudmannen har exkluderats.

som i princip bara består av större huvudmän) angett att man i stor utsträckning har kunnat ge sina förskolor det stöd som behövs vad gäller skyddsutrustning.<sup>31</sup> En knapp femtedel av de enskilda huvudmännen, små i ungefär lika stor utsträckning som större, har svarat att det inte har funnits behov av stöd från huvudmannen på området. Bland de kommunala huvudmännen är det en mycket liten andel, bara tre procent, som har valt det svarsalternativet.

**Diagram 6.** I vilken utsträckning bedömer ni som huvudman att ni under pandemin (mars 2020 till och med VT 2021) har kunnat möta förskoleenhetens/förskoleenheternas behov av stöd inom nedanstående områden? Andelar (procent) som svarat "I stor utsträckning".<sup>32</sup>



Det partiella bortfallet är 1–3 procent. Antal svarande på frågorna: kommunala huvudmän n=223–226, små enskilda huvudmän n=225–228, större enskilda huvudmän n=72.

När det gäller omställning till distansmöten svarar sju av tio kommunala huvudmän att de i stor utsträckning har kunnat möta behovet av stöd. Bland enskilda huvudmän, såväl små som större, är andelen som svarar detsamma något lägre; drygt sex av tio.<sup>33</sup> Andelen som svarar att det inte har funnits behov av stöd från huvudmannen är lägre bland kommunala än bland såväl små som större enskilda huvudmän. Drygt sex av tio större enskilda huvudmän bedömer att de i stor utsträckning har kunnat möta förskolornas behov av stöd vad gäller omställning till undervisning utomhus, medan motsvarande andel för både kommunala och små enskilda huvudmän är drygt fem av tio. Drygt tre av tio av såväl kommunala som små enskilda huvudmän menar att det inte har funnits

<sup>31</sup> Tillgång till skyddsutrustning: I beräkningen av andelarna har de som svarat att det inte har funnits behov av stöd från huvudmannen på området utelämnats. 25 procent av de kommunala huvudmännen har valt svarsalternativet "i viss utsträckning". För de små enskilda är andelen som svarade "i viss utsträckning" 32 procent och 4 procent valde "inte alls". Av de större enskilda har 28 procent svarat "i viss utsträckning".

<sup>32</sup> De huvudmän som har svarat att det inte har funnits behov av stöd på respektive område är borträknade från totalen på denna fråga.

<sup>33</sup> Omställning till distansmöten: I beräkningen av andelarna har de som svarat att det inte har funnits behov av stöd från huvudmannen på området utelämnats. 27 procent av de kommunala huvudmännen har valt svarsalternativet "i viss utsträckning" och 1 procent "inte alls". För de små enskilda är andelen som svarade "i viss utsträckning" 31 procent och 5 procent valde "inte alls". Av de större enskilda har 32 procent svarat "i viss utsträckning" och 5 procent "inte alls".

behov av stöd från huvudmannen på det här området. Motsvarande andel bland större enskilda huvudmän är en fjärdedel.<sup>34</sup>

## **Färre har kunnat ge stöd till sina förskolor kring barn i behov av stöd och vikarieanskaffning**

När det gäller barn i behov av stöd är det de större enskilda huvudmännen som är mest tillfreds med det stöd man har kunnat ge sina förskolor, sex av tio större enskilda huvudmän anser att de har kunnat möta behoven i stor utsträckning. Motsvarande uppgift för kommunala och små enskilda huvudmän är fyra av tio. Området arbete med barn i behov av stöd är det av de listade områdena där flest huvudmän har svarat att det inte har funnits behov av stöd från huvudmannen. Bland små enskilda huvudmän är det fyra av tio som har svarat det, medan det bland större enskilda är drygt tre av tio och bland kommunala huvudmän är knappt tre av tio som har valt svarsalternativet ”det har inte funnits behov av stöd från huvudmannen”.

Av de kommunala huvudmännen är det drygt hälften som svarar att man i viss utsträckning har kunnat möta förskolornas behov av stöd när det gäller arbete med barn i behov av stöd. Motsvarande uppgift för små enskilda huvudmän är en tredjedel och för större enskilda huvudmän en fjärdedel. Bland kommunala huvudmän är det något färre (knappt en av tio) än bland enskilda (drygt en av tio) som svarar att man inte alls har kunnat möta förskolornas behov av stöd på området.<sup>35</sup>

Jämfört med andra områden är vikarieanskaffning det område som har den lägsta andelen huvudmän som anger att de i stor utsträckning har kunnat möta sina förskolors behov av stöd. Som framgår av Diagram 6 är det endast drygt två av tio kommunala huvudmän som i stor utsträckning har kunnat möta stödbehovet. För de båda grupperna enskilda huvudmän är det fler, knappt fyra av tio, som uppger att de har kunnat möta stödbehovet i stor utsträckning.<sup>36</sup> Även om det är högre andelar av de enskilda huvudmännen som svarar att de har kunnat ge stöd handlar det fortfarande om en minoritet. Följande kommentar är en av flera liknande som beskriver hur man har försökt att ge förskolan stöd i att lösa personalfrånan med vikarier men inte alltid lyckats:

Hur ska man stödja när vikarierna är sjuka och annonsering efter nya inte ger resultat? Folk var rädda för att vikariera i förskolan i början av pandemin. Vi skulle dessutom begränsa

<sup>34</sup> Omställning till undervisning utomhus: I beräkningen av andelarna har de som svarat att det inte har funnits behov av stöd från huvudmannen på området utelämnats. 38 procent av de kommunala huvudmännen har valt svarsalternativet ”i viss utsträckning” och 7 procent ”inte alls”. För de små enskilda är andelen som svarade ”i viss utsträckning” 30 procent, 12 procent valde ”inte alls” och 3 procent ”vet inte”. Av de större enskilda har 24 procent svarat ”i viss utsträckning” och 13 procent ”inte alls”.

<sup>35</sup> Barn i behov av stöd: I beräkningen av andelarna har de som svarat att det inte har funnits behov av stöd från huvudmannen på området utelämnats. 52 procent av de kommunala huvudmännen har valt svarsalternativet ”i viss utsträckning” och 6 procent svarsalternativet ”inte alls”. För de små enskilda är andelen som svarade ”i viss utsträckning” 33 procent, 13 procent svarade ”inte alls” och 10 procent ”vet inte”. Av de större enskilda har 26 procent valt svarsalternativet ”i viss utsträckning”, 10 procent ”inte alls” och 4 procent ”vet inte”.

<sup>36</sup> Vikarieanskaffning: I beräkningen av andelarna har de som svarat att det inte har funnits behov av stöd från huvudmannen på området utelämnats. 67 procent av de kommunala huvudmännen har valt svarsalternativet ”i viss utsträckning” och 6 procent svarsalternativet ”inte alls”. För de små enskilda är andelen som svarade ”i viss utsträckning” 50 procent och 11 procent svarade ”inte alls”. Av de större enskilda har 55 procent valt svarsalternativet ”i viss utsträckning” och 8 procent ”inte alls”.

nära kontakter med nya människor och undvika att personal jobbade på olika förskolor. Vi kunde inte slå samman förskolor vid hög sjukfrånvaro bland både barn och personal heller. På vilket sätt kunde man stödja som huvudman?

Bland enskilda huvudmän (såväl små som större) är det knappt tre av tio som har svarat att det inte har funnits behov av stöd från huvudmannen när det gäller vikarieanskaffning. Motsvarande uppgift bland kommunala huvudmän är drygt en av tio.

## Riktlinjer och stödmaterial från huvudmännen under pandemin

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen i förskolan genomförs i enlighet med bestämmelserna för utbildningen.<sup>37</sup> I den tid av ändrade förutsättningar som pandemin ofta har varit kan det ha funnits behov av nya eller ändrade riktlinjer eller stödmaterial från huvudmannens sida. I följande avsnitt redogör vi för undersökningens resultat på det området.

### Vanligt med riktlinjer och stödmaterial från huvudmännen

Diagram 7 visar att huvudmännen i hög utsträckning har tagit fram riktlinjer och/eller stödmaterial på flera av de områden som kan tänkas ha påverkats av pandemin. De flesta kommunala huvudmän, knappt nio av tio, har tagit fram riktlinjer för hur länge barn som har symptom ska stanna hemma från förskolan och ungefär lika många har tagit fram riktlinjer kring hygienrutiner. Vidare har ungefär tre fjärdedelar av de kommunala huvudmännen tagit fram riktlinjer eller stödmaterial beträffande personal i riskgrupp, föräldramöten, hämtning och lämning samt utvecklingssamtal. Utomhusvistelse och inskolning är områden där drygt sex av tio kommunala huvudmän anger att de har tagit fram riktlinjer.

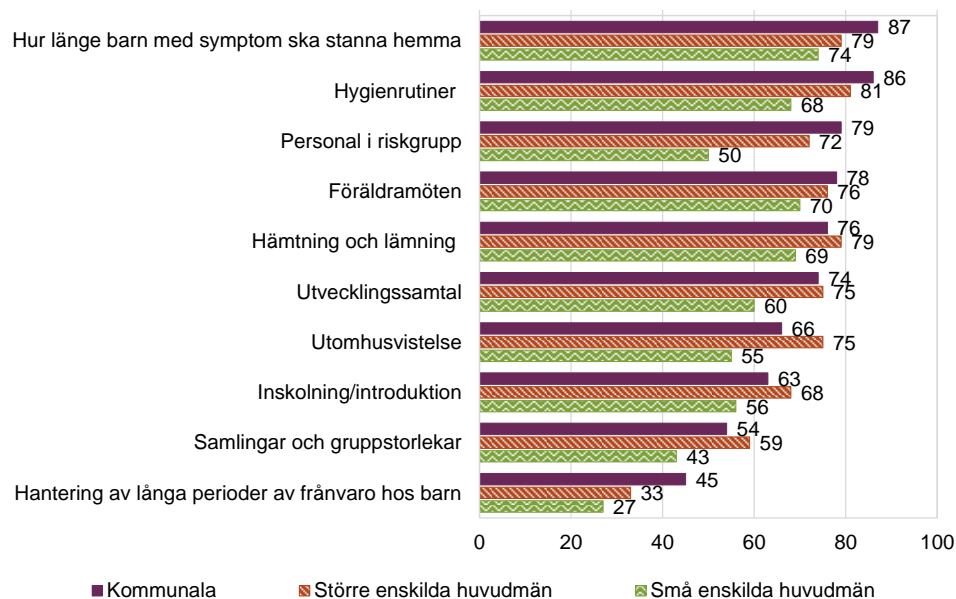
Hantering av långa perioder av frånvaro hos barn skiljer ut sig genom att det är det enda området där färre än hälften i de tre redovisade huvudmannagrupperna svarar att de har tagit fram riktlinjer eller stödmaterial; knappt hälften av de kommunala och omkring tre av tio av de enskilda. En förklaring kan vara att inte alla huvudmän har haft behov av sådana riktlinjer på grund av att de inte har haft inskrivna barn som har varit frånvarande under långa perioder. I kapitel 4 utvecklas frågan om barns frånvaro under pandemin.

---

<sup>37</sup> 2 kap. 8 § skollagen (2010:800).



**Diagram 7.** Har ni som huvudman under pandemin (mars 2020-VT 2021) infört riktlinjer eller tagit fram stödmaterial till er/era förskoleenheter inom följande områden? Med stödmaterial menar vi exempelvis förtydliganden av Folkhälsomyndighetens råd. Andelar (procent) som har svarat "Ja".<sup>38</sup>



Det partiella bortfallet är 1–3 procent. Antal svarande på frågorna: kommunala huvudmän n=221–227, små enskilda huvudmän n=222–228, större enskilda huvudmän n=71–72.

Genomgående har de små enskilda huvudmännen i lägre utsträckning svarat att de har tagit fram riktlinjer på de olika områdena. Några mindre huvudmän lyfter i kommentarerna fram att de är just små enheter med få barn och därför inte har haft samma behov av riktlinjer. De huvudmän som svarar "nej" på ovanstående frågor har i en del fall kommenterat att området inte har varit aktuellt eller förekommit på huvudmannens förskolor. Det gäller framför allt områdena "personal i riskgrupp" och "hantering av långa perioder av frånvaro hos barn".

Många små huvudmän betonar också att riktlinjerna har tagits fram av huvudmannen och rektor tillsammans. De områden där huvudmännen i störst utsträckning har svarat att ansvaret har överlåtits på rektorn är introduktion av nya barn, samlingar och gruppstorlekar, utvecklingssamtal samt hantering av långa perioder av frånvaro hos barn.<sup>39</sup>

## Huvudmännens bild av stödbehovet från den nationella nivån

Under pandemin har regeringen, de statliga myndigheterna och andra aktörer såsom Sveriges kommuner och regioner (SKR) gett olika typer av stöd till

<sup>38</sup> Svarsalternativen på frågan var "Ja", "Nej", "Ansvaret att ta fram riktlinjer/stödmaterial för detta ligger hos rektor" samt "Vet inte".

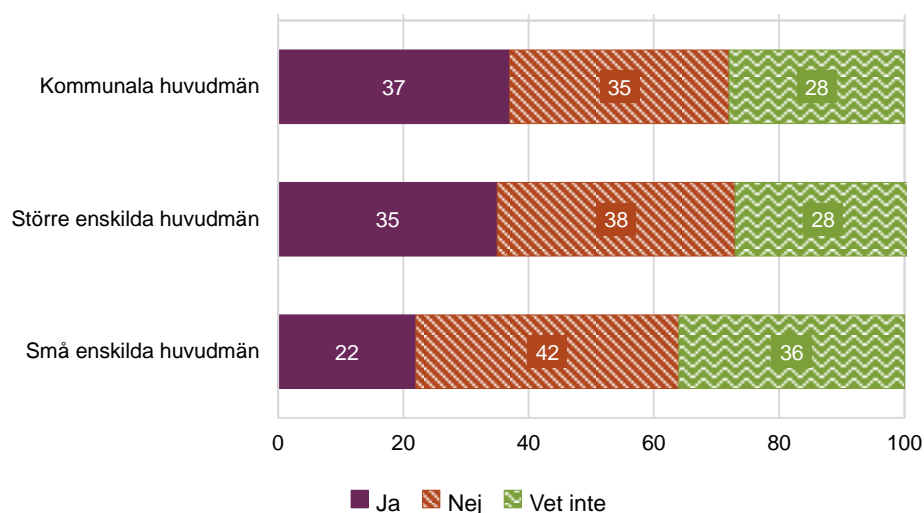
<sup>39</sup> Introduktion av nya barn: kommunala huvudmän 32 procent, små enskilda huvudmän 40 procent och större enskilda huvudmän 29 procent. Samlingar och gruppstorlekar: kommunala huvudmän 35 procent, små enskilda huvudmän 35 procent och större enskilda huvudmän 28 procent. Utvecklingssamtal: kommunala huvudmän 24 procent, små enskilda huvudmän 36 procent och större enskilda huvudmän 24 procent. Hantering av långa perioder av frånvaro hos barn: kommunala huvudmän 26 procent, små enskilda huvudmän 29 procent och större enskilda huvudmän 29 procent.

huvudmän och förskolor. I den delredovisning som Skolverket lämnade till regeringen i maj 2021 skrev myndigheten att huvudmännen sannolikt skulle behöva fortsatt stöd av den statliga nivån under den kommande hösten.<sup>40</sup> Utifrån den bakgrunden valde vi att ställa en fråga till huvudmännen om de ser behov av stöd eller åtgärder från den nationella nivån. Resultaten redovisas i det följande.

### En tredjedel av huvudmännen ser behov av stöd eller åtgärder från den nationella nivån

Av Diagram 8 framgår att en dryg tredjedel av de kommunala och de större enskilda huvudmännen svarar att de ser behov av stöd eller åtgärder från den nationella nivån för att motverka de negativa konsekvenserna av pandemin för barn i förskolan. I gruppen små enskilda huvudmän är det en lägre andel, drygt två av tio, som ser ett sådant behov. En majoritet av de svarande ser alltså inte ett behov av åtgärder från den nationella nivån för att motverka konsekvenser av pandemin i förskolan.

**Diagram 8.** Ser ni behov av stöd eller åtgärder från den nationella nivån (riksdag, regering och myndigheter) inom något område för att motverka de negativa konsekvenserna av pandemin för barn i förskolan? Andelar (procent).



Det partiella bortfallet är 1 procent. Antal svarande på frågan: kommunala huvudmän n=225, små enskilda huvudmän n=228, större enskilda huvudmän n=72.

Huvudmännen som svarade ja ombads att ge exempel på vilka typer av stöd och åtgärder de ser behov av.<sup>41</sup> En betydande andel av svaren handlar om att man ser behov av olika typer av ekonomiskt stöd. Det gäller exempelvis stöd för att öka personaltätheten, anställa fler vikarier och för att kompensera för ökade utgifter som pandemin har medfört. Så här skriver en huvudman:

Resurser för att hämta hem det delvis förlorade året när det gäller pedagogisk utveckling. Mer personalresurser. De är slutkörda. Det fanns ingen buffert i verksamheten före

<sup>40</sup> Skolverket (2021) *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 3 – Tema förskolan.*

<sup>41</sup> 133 av 160 huvudmän (83%) gav exempel på vilka typer av stöd eller åtgärder som de ser behov av.

pandemin och när frånvaron ökar [så ökar] också belastningen på de närvarande eftersom de också ska handleda vikarier.

Flera efterfrågar också statsbidrag för minskade barngrupper och för språkutvecklande insatser. Vidare lyfter huvudmännen behov av tydligare riktlinjer för att hantera pandemin och dess följder, exempelvis riktlinjer för när barn ska vara hemma och mer tydlighet om hur man, i syfte att kunna minska barngrupperna, kan begränsa vistelsetiderna för barn till vårdnadshavare som är föräldralediga, arbetslösa eller arbetar hemifrån.

Flera huvudmän lyfter att de vill ha hjälp så att barn även i framtiden ska kunna vara hemma vid symptom på sjukdom, i form av åtgärder för att underlätta för föräldrar att vara hemma med barnen. Andra lyfter tvärtom att barnen behöver få komma tillbaka till förskolan då många barn har haft alltför hög frånvaro under pandemin. Barns frånvaro och konsekvenserna av den framhålls av en betydande andel av huvudmännen som något negativt och som förskolorna på olika sätt kommer behöva kompensera för. Att kunna öka tiden på förskolan för vissa barn lyfts också av flera huvudmän som viktigt i ljuset av den stundtals höga frånvaron under pandemin, och flera efterlyser ekonomiskt stöd för att kunna anställa mer personal. En observation är att många av huvudmännen ser att hög frånvaro hos barn har en koppling till familjer med socioekonomisk utsatthet och/eller annat modersmål än svenska:

De barn som trots uppsökande verksamhet ändå varit hemma kommer ofta från familjer med annat modersmål än svenska. Det betonar vikten av språksatsning.

Några huvudmän lyfter oro för barns hälsa och mående och nämner bland annat ökad stress och oro hos barn under pandemin. En del huvudmän tar också särskilt upp barn i behov av särskilt stöd och framhåller att samverkan med andra instanser och förvaltningar har varit svårt under pandemin på grund av till exempel långa väntetider för utredning och habilitering. Önskemål om ökad samverkan med socialtjänst tas upp av flera huvudmän med koppling till oro för barns mående.

Stöd för att kunna kompensera för delar av utbildningen som har blivit lidande under pandemin efterlyses också av en del huvudmän. Flera framhåller att kvalitet och kontinuitet i undervisningen har påverkats negativt av personalfrånvaro under pandemin. Så här skriver en huvudman:

Det kommer att behövas extra stöd för de barn som börjar förskoleklass denna höst och nästa höst. De har inte fått samma förutsättningar som tidigare kullar. Förskolan behöver stöd i att få kontinuitet i barns närvaro speciellt i de socioekonomiskt utsatta områdena. Vi behöver ekonomiska förutsättningar att tillsätta flerspråkig personal och arbeta med barn i behov av särskilt stöd.

Flera lyfter också behov av stöd för nya arbetssätt som uppstått till följd av pandemin, såsom ökad utomhusundervisning.

### 3. Pandemins påverkan på utbildningen i förskolan

I den intervjuundersökning som Skolverket genomförde under våren 2021 framkom att frånvaro bland personalen i många fall har försvårat planeringen och begränsat undervisningen under pandemin. Det kom också fram att planerade aktiviteter har fått ställas in och att det finns en oro för hur lång frånvaro från förskolan, på grund av pandemin, påverkar barns språkutveckling. Barn i behov av stöd kan också ha påverkats negativt av personalfrånvaro liksom av specialpedagogers ändrade arbetssätt under pandemin.<sup>42</sup> Mot bakgrund av ovanstående frågade vi huvudmännen om de bedömer att barnen i huvudmannens förskolor generellt har fått bättre eller sämre förutsättningar att utvecklas i enlighet med målen i läroplanen under pandemin samt om de bedömer att barn är bättre eller sämre förberedda inför förskoleklass.<sup>43</sup> I vår enkätundersökning fick huvudmännen också möjlighet att beskriva ytterligare erfarenheter som de har fått under pandemin, eller beskriva nya arbetssätt som pandemin har lett fram till. Eftersom de flesta kommentarer på ett eller annat sätt kan kopplas till utbildningen i förskolan avslutas det här kapitlet med en tematisk sammanfattning av dessa inspel från huvudmännen.

Vi inleder kapitlet med en redogörelse av resultaten kring barnens frånvaro eftersom närvaro i förskolan är en förutsättning för att barnen ska kunna tillägna sig den utbildning som sker i förskolan.

#### Frånvaro bland barnen under pandemin

I tidigare nämnda intervjustudie bedömde personalen på de intervjuade förskolorna att det har varit en ökad frånvaro av barn under pandemin.<sup>44</sup> Därför ville vi komplettera med en nationell bild av hur huvudmännen bedömer att frånvaron har ändrats under pandemin.<sup>45</sup>

#### Markant ökning av frånvaro bland barn under pandemin

Diagram 9 nedan visar andelen huvudmän som bedömer att barnens frånvaro har ökat under pandemin jämfört med innan pandemin.

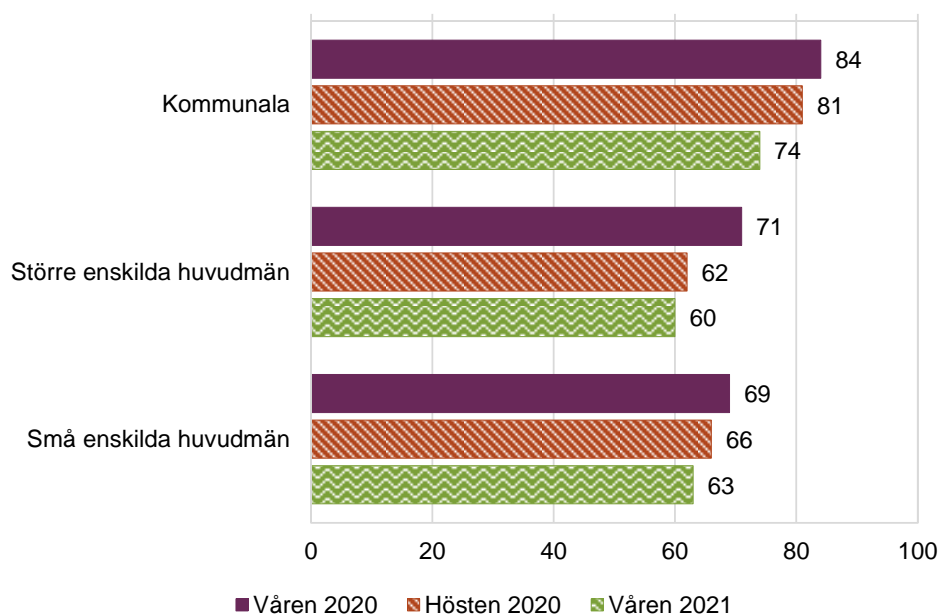
<sup>42</sup> Skolverket (2021) *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 3 – Tema förskolan*.

<sup>43</sup> Med måluppfyllelse i förskolan avser Skolverket resultat i relation till de nationella målen i skollagen och förskolans läroplan. Målen i förskolans läroplan anger inriktningen på förskolans arbete och därmed den förväntade kvalitetsutvecklingen i förskolan. Målen anger en riktning att sträva mot och är inte utformade som mål att uppnå eller krav på jämförelse mellan enskilda barn. Skolverket (2017). *Allmänna råd om måluppfyllelse i förskolan*, s 10. Skolverkets allmänna råd med kommentarer.

<sup>44</sup> Skolverket (2021) *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 3 – Tema förskolan*.

<sup>45</sup> Den delrapport som planeras till juni 2022 kommer att baseras på en enkät till rektorer. Eftersom rektorer är närmare verksamheten har vi valt att ställa fler frågor om barnens frånvaro i den enkäten.

**Diagram 9.** Bedömer ni att frånvaron bland barn har ökat eller minskat under pandemin? Andel (procent) huvudmän som har svarat "ökat".



Det partiella bortfallet är 1 procent. Antal svarande på frågorna: kommunala huvudmän n=226, små enskilda huvudmän n=224–226, större enskilda huvudmän n=73. Respondenterna ombads att jämföra med motsvarande termin innan pandemin, det vill säga våren 2019 respektive hösten 2019.

Diagram 9 visar att en stor majoritet av huvudmännen anger att frånvaron bland barnen har ökat under pandemin. Ökningen av frånvaro var som högst under pandemins början, men även under våren 2021 är det drygt sju av tio kommunala och ungefär sex av tio enskilda (små i ungefär lika stor utsträckning som större) huvudmän som bedömer att frånvaron bland barn har ökat jämfört med innan pandemin. Det är således en större andel av de kommunala huvudmännen som bedömer att frånvaron har ökat, jämfört med de två grupperna av enskilda huvudmän. Skillnaden syns under alla de tre undersökta tidsperioderna.

Det var relativt få huvudmän som svarar att frånvaron minskade under pandemin; andelen varierar mellan knappt en av tio och drygt en av tio beroende på tidsperiod. Enskilda huvudmän svarar i något större utsträckning än kommunala att frånvaron har minskat. Likaså svarar enskilda huvudmän i något större utsträckning än kommunala att frånvaron är oförändrad sedan innan pandemin.

### **Hårdare krav på att stanna hemma vid symptom och oro är några skäl till ökad frånvaro**

Frånvaron bland barn kan bland annat bero på sjukdom och de restriktioner som funnits i samhället under pandemin, men det kan också finnas andra orsaker till frånvaron, vilket framkommer av huvudmännens kommentarer. Kommentarererna handlar mycket om konsekvensen av de ändrade kraven på att barnen ska vara hemma även vid gott allmäntillstånd om de har lätta symptom såsom snuva. Eftersom små barn ofta har snuva, samt att krav också har ställts på två symptomfria dagar innan återgång till förskolan, är den ökade frånvaron inte förvånande menar huvudmännen. Krav på att alla i familjen ska vara hemma om

en familjemedlem är sjuk nämns också som skäl till den ökade frånvaron, liksom att någon i barnets familj kan tillhöra riskgrupp. Huvudmännen lyfter också att vissa vårdnadshavare har hållit sina friska barn hemma på grund av allmän oro för smitta. Det verkar ha varit särskilt vanligt under början av pandemin. Här tecknar en enskild huvudman en bild som delas av fler:

Mest extremt VT 2020 mycket på grund av rädsla och oro samt ht 2020 då frånvaron ökade mycket på grund av sjukdom och hårdare restriktioner. Särskilt stor frånvaro i socioekonomiskt utsatta områden.

Att frånvaron varit ännu större bland barn till vissa grupper av vårdnadshavare, som framgår av citatet ovan, syns också i andra kommentarer. Nedan berättar en kommunal huvudman vad de har sett:

Utöver sjukfrånvaro har vi sett en bekymmersam tendens till att socioekonomisk svaga familjer har hållit sina barn hemma på grund av oro. Huvudman reagerade på detta och vi informerade på olika språk, vi gjorde filmklipp där vi tog hjälp av våra modersmålspedagoger med budskapet att förskola är viktigt och att friska barn är välkomna till våra verksamheter.

Det finns också en grupp svarande som betonar att de absoluta kraven på att barn som till exempel är snuviga inte får vara på förskolan har lett till friskare barn generellt. Allmänna restriktioner såsom att träffa få personer utanför familjen och minskad fysisk kontakt har också sannolikt påverkat den ovanligt låga graden av sjukdomar som är vanliga ett normalt år. Så här skriver en enskild huvudman på det temat:

Eftersom barn med snuva eller andra förkylningssymtom har varit hemma med två symtomfria dagar har frånvaron ökat, men samtidigt har vi märkt att barnen varit friskare och mindre förkylningsperioder för både barn och personal. Ingen magsjukeperiod under detta året.

## Barnens utveckling mot målen under pandemin

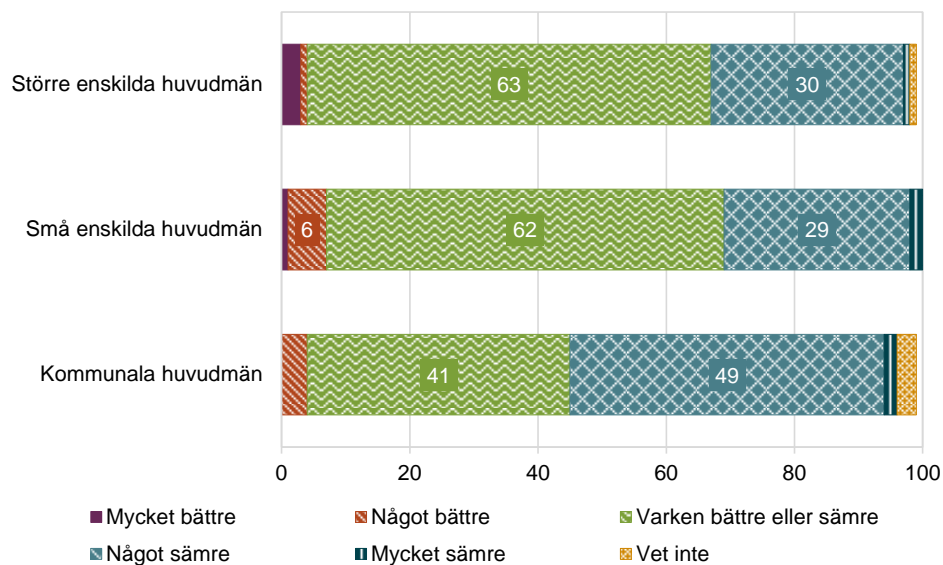
I grund- och gymnasieskolan är en central fråga hur elevernas utveckling mot målen har påverkats under pandemin. Även om förskolan inte har kunskapsmål på individnivå har förskolan i uppdrag att stimulera barns utveckling och lärande samt främja en livslång lust att lära.<sup>46</sup> I läroplanen för förskolan finns också en rad målsättningar som barnen ska få möjlighet att utvecklas gentemot genom utbildningen i förskolan. I enkäten ställde vi därför en fråga om pandemins eventuella påverkan på barnens utveckling mot målen.

### **Hälften av de kommunala huvudmännen bedömer att barnen har fått sämre möjligheter att utvecklas mot målen**

Diagram 10 nedan visar i vilken utsträckning huvudmännen bedömer att barnen i deras förskolor har fått bättre eller sämre möjligheter att utvecklas i enlighet med målen i läroplanen under pandemin jämfört med innan pandemin.

<sup>46</sup> Läroplan för förskolan, Lpfö 18 (SKOLFS 2018:50).

**Diagram 10.** Bedömer ni att barn i er/era förskolor generellt har fått bättre eller sämre förutsättningar att utvecklas i enlighet med målen i läroplanen under pandemin (mars 2020 till och med VT 2021) jämfört med innan pandemin (innan mars 2020)? Andelar (procent).



Det partiella bortfallet är 1 procent. Antal svarande på frågan: kommunala huvudmän n=226, små enskilda huvudmän n=227, större enskilda huvudmän n=71.

Av diagrammet framgår att hälften av de kommunala huvudmännen bedömer att barnen har fått sämre möjligheter att utvecklas i enlighet med målen i läroplanen. Av de enskilda huvudmännen gör ungefär en tredjedel samma bedömning. Drygt fyra av tio kommunala huvudmän och drygt sex av tio enskilda (små i ungefär lika stor utsträckning som större), svarar att förutsättningarna varken har varit bättre eller sämre. En väldigt liten andel anger att förutsättningarna har varit mycket sämre. Så här skriver en enskild huvudman:

Vi bedrev lika bra undervisning fast anpassat efter pandemins riktlinjer. Barnen har fått lika bra förutsättningar att utvecklas i enlighet med målen i läroplanen vilket jag/ vi är stolta över!

De huvudmän som har valt att kommentera sitt svar uttrycker dock oftare mer negativa erfarenheter av hur utbildningens kvalitet har påverkats av pandemin. Kommentarer om att kvaliteten i utbildningen har blivit sämre av hög personalfrånvaro är vanligt förekommande. Så här reflekterar en kommunal huvudman kring utbildningens kvalitet under pandemin:

Oron över pandemin har överskuggat uppdraget och barnen har haft en hög frånvaro.

Barns frånvaro återkommer bland kommentarerna från huvudmännen som en anledning till att de bedömer att barn fått sämre förutsättningar att utvecklas i enlighet med målen. Personal som i vissa fall har ersatts av utbildade vikarier och i andra fall inte ersatts alls, lyfts också som något som har påverkat barnens utveckling mot målen. Det är också vanligt att betona att planering och dokumentation har blivit lidande av den höga personalfrånvaron. Bristande kontinuitet är ett annat återkommande tema, liksom trötthet och oro hos

förskollärare och barnskötare. Några huvudmän nämner också konkreta aktiviteter som blivit lidande eller omöjliggjorts, såsom besök på bibliotek och andra kulturaktiviteter samt naturupplevelser, träning av finmotorik (till exempel klippa, pussla och pyssla) och att utemiljön inte har varit anpassad för att bedriva undervisning utomhus. Slutligen är det flera huvudmän som uttrycker att en konsekvens av personalfrånvaron under pandemin var att förskolepersonalen tvingades fokusera mer på omsorg än på planerad undervisning.

### **De barn som har varit i förskolan har under vissa förutsättningar kunnat få en bra utbildning**

I Diagram 10 syns också att en liten andel svarar att förutsättningarna har blivit bättre för barnen att utvecklas i enlighet med målen jämfört med innan pandemin. I kommentarerna ser vi att den gruppen svarande bland annat syftar på de förskolor där barngrupperna har varit mindre än normalt men där den ordinarie personalen oftast inte varit mer frånvarande än i normalfallet, något som de svarande menar leder till högre kvalitet i verksamheten för de barn som är där. Samma aspekt lyfts också av somliga av dem som har valt svarsalternativet varken bättre eller sämre. Dessa respondenter menar dock att kvalitetsförbättringen för barnen jämnas ut på en övergripande nivå eftersom många barn har haft hög frånvaro från förskolan och därför fått sämre möjligheter att utvecklas. Även i den stora svarandegruppen (drygt sex av tio av de enskilda, drygt fyra av tio av de kommunala) är det alltså tydligt att respondenterna anser att vissa enskilda barn kan ha fått sämre förutsättningar att utvecklas i enlighet med målen men att man som huvudman inte gör den bedömningen generellt. Notera att frågan handlade om att göra en sådan generell bedömning.

### **Vissa barn bedöms vara sämre förberedda för förskoleklass**

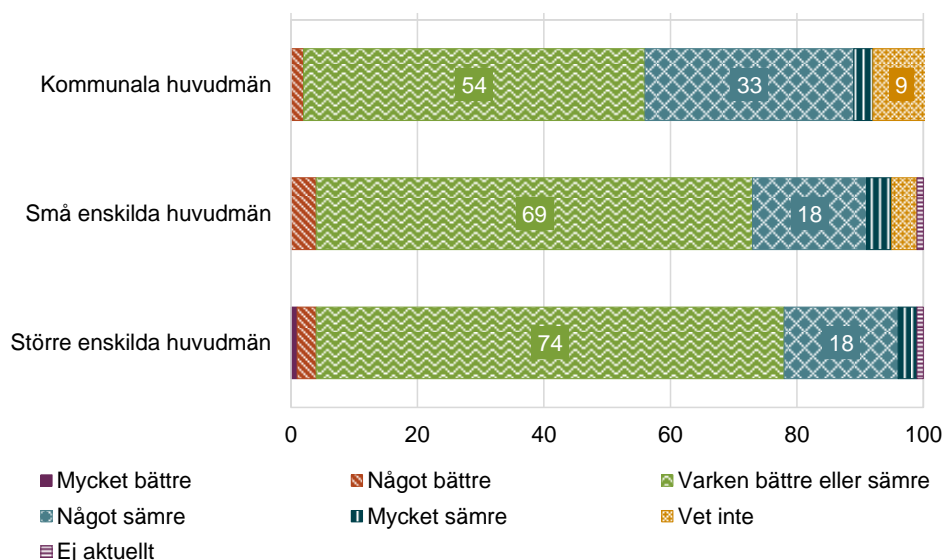
Varje år lämnar drygt 100 000 barn förskolan för att börja i förskoleklass. Forskning visar att barn som har gått i förskola går ut grundskolan med bättre kunskapsresultat än de barn som inte har deltagit i förskolans verksamhet.<sup>47</sup> Därför ställde vi en fråga till huvudmännen om de bedömer att pandemin har påverkat hur förberedda barnen är inför förskoleklass.

---

<sup>47</sup> Se till exempel SOU 2020:67, *Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska*, s. 52.



**Diagram 11.** Bedömer ni att barn i er/era förskolor generellt är bättre eller sämre förberedda inför förskoleklass HT 2021 jämfört med innan pandemin (HT 2019)? Andelar (procent).



Det partiella bortfallet är 1 procent. Antal svarande på frågan: kommunala huvudmän n=226, små enskilda huvudmän n=228, större enskilda huvudmän n=73.

Diagram 11 visar att knappt fyra av tio av de kommunala och drygt två av tio av de enskilda huvudmännen (små och större i ungefär lika stor utsträckning) bedömer att barnen generellt är sämre förberedda inför förskoleklass hösten 2021 jämfört med hösten innan pandemin. Således är det vanligare bland kommunala huvudmän att anse att barnen är något sämre förberedda inför förskoleklass, jämfört med både små och större enskilda huvudmän.

Förutom kommentarer kring hur en i vissa fall försämrad utbildningskvalitet har påverkat förutsättningarna för start i förskoleklass, såg vi också åtskilliga beskrivningar av att övergången mellan förskola och förskoleklass har fungerat sämre än andra år. Ur många barns perspektiv kan det till exempel kännas otryggt att inte ha fått besöka den blivande skolan fysiskt. Så här skriver en huvudman:

Samtliga kontakter och besök till/från förskoleklass och fritids har varit inställda. Vi har inte ens kunnat få besöka utomhus vilket varit förödande för en del barn, orsakat stor oro. Skolan skulle ha tagit ett mycket större ansvar kring detta då barn har precis samma behov trots en pandemi.

Det framkommer också av kommentarerna att de barn som har varit borta mycket från förskolan har påverkats på ett negativt sätt inför skolstart. Så här säger en huvudman:

Mycket sämre för de som inte har varit på förskolorna alls, särskilt utifrån barnens språkutveckling.

Andra konstaterar att man inte vet hur och om pandemin har påverkat barnens nivå av förberedelse inför förskoleklass förrän frågan har följts upp, till exempel genom de kartläggningsmaterial som är obligatoriska att genomföra i förskoleklassen.

## Erfarenheter och nya arbetssätt som kan påverka utbildningen efter pandemin

Huvudmännen ombads i en avslutande fråga att beskriva ytterligare erfarenheter som de har fått under pandemin, eller beskriva nya arbetssätt som pandemin har lett fram till. Det var 192 huvudmän som valde att lämna kommentarer på frågan. Nedan sammanfattas och tematiseras de vanligaste kommentarerna.

### Många vill fortsätta med digitala möten och utomhusundervisning

Några av de vanligaste synpunkterna var sådana som handlade om digitala arbetssätt och digital kommunikation. Många huvudmän menar att den digitala kompetensen har ökat dramatiskt i och med att förskolorna tvingades byta arbetssätt när det gäller utvecklingssamtal, föräldramöten och interna möten. Många betonar att de kommer fortsätta arbeta mer digitalt, eftersom de ser flera positiva konsekvenser av det digitala arbetssättet. Exempel som nämns är effektivitet, tidsbesparing i form av färre resor och att vårdnadshavare i vissa fall har lättare att närvara på digitala möten än fysiska. Några huvudmän framhåller samtidigt att de digitala verktygen behöver uppdateras och att den digitala säkerheten behöver säkerställas. Vidare är det några som menar att relationen till vårdnadshavarna har blivit sämre utan fysiska möten. Så här skriver en huvudman:

Eftersom vi är ett föräldrakooperativ har det varit en stor svårighet att behålla "vi-känslan" och därmed det delade ansvaret i föreningen. Detta eftersom vi inte kunnat mötas fysiskt i möten, arbetsuppgifter osv.

Många huvudmän har valt att betona de stora kliv förskolorna har tagit när det gäller utomhusundervisning och utemiljöer. Också här är majoriteten positiva och menar att de kommer att fortsätta med de nya arbetssätten även i framtiden:

Pandemin har lett till nya arbetsmetoder som tex digitala möten och utvecklingssamtal och mer utomhuspedagogik och hygienrutiner, vilket är rutiner som förskolorna kommer att fortsätta med då de upplevt positiva resultat av det. Det har också lett till ett större samarbete i personalgruppen.

Flera framhåller att förskolorna kommer fortsätta med hämtning och lämning utomhus, eftersom det i flera fall har upplevts som mindre stressigt av både vårdnadshavare och förskolepersonal. Samtidigt lyfter några att det har varit utmanande att planera och organisera undervisningen utomhus och vissa framhåller att det behöver vara ett större fokus på kompetenshöjning vad gäller utomhuspedagogik. Så här resonerar till exempel en huvudman:

Det är svårt att ställa om en verksamhet av detta slag på kort tid och på grund av en negativ anledning. Många orsaker har sammanlagt lett till personal som är trötta och inte känner att de kan utföra sitt jobb på samma sätt som innan. Många har varit sjuka och vikarier kan inte axla bördan på samma sätt som en fast kollega. Personalen har tyckt att det varit utmanande att planera och genomföra planerad undervisning utomhus.

Många huvudmän lyfter också att en positiv aspekt av pandemin har varit att barnen, och därmed också personalen, har varit friskare under pandemin. Många önskar att det ska fortsätta att fungera på samma sätt även framöver, till exempel att barn ska hållas hemma om syskon är sjuka. Samtidigt påtalar andra att det finns risker med hög frånvaro hos barnen. Så här säger en av flera huvudmän som tar upp det temat:

Det behöver vara ännu tydligare att barn har rätt till förskola för sin egen skull och att förskolan är en viktig skyddsfaktor under tider som ex en pandemi.

Flera tar också upp att man tror att pandemin har bidragit till ett bättre arbete vad gäller smittsäkerhet generellt och hygienrutiner som de vill fortsätta tillämpa. En del menar att de därför tror att verksamheterna är mer förberedda på liknande händelser i framtiden.

## **Oro för arbetsmiljön – inte minst på grund av upplevd otydlighet kring förskolan under pandemin**

Många huvudmän lyfter också det negativa som pandemin har fört med sig. Flera framhåller att pandemin har varit krävande för både personal och rektorer och några oroar sig för konsekvenserna för personalens psykiska hälsa efter den påverkan på arbetsmiljön som pandemin har medfört. Så här säger en huvudman:

Förskolan är en samhällsbärande institution som fyller en mycket viktig funktion, inte bara för barnen som deltar i utbildningen, utan även för deras vårdnadshavare. Om inte förskolan fungerar, är det mycket annat som inte heller fungerar i samhället när människor inte kan gå till sina jobb. Därför borde förskolans utmaningar när det gäller bemanning ha ett större utrymme när det gäller riskbedömningar. Personalen i förskolan har tagit ett stort ansvar i pandemin och har mött utmaningar i form av frånvarande kollegor, missnöjda vårdnadshavare, krav att ha en undervisning med hög kvalitet.

Andra vanligt förekommande kommentarer är sådana som handlar om upplevelser att informationen som rör förskolan under pandemin har varit otydlig och att det har bidragit till olika typer av osäkerhet kring hur verksamheten ska bedrivas. Flera önskar mer konkret och samlad information om till exempel när barn ska vara hemma vid symptom, skyddsutrustning och hur huvudmannen ska tänka om de behöver stänga en verksamhet.

Det har varit dålig information om hur vi ska hantera covid frågor i förskolan, mycket stöd till skolan, mindre till förskolan. Vi har arbetat i en verksamhet som alltid varit öppen, trots många sjuka personal och med stor oro om smitta hos personalen. Pandemin har krävt mycket tid för riskbedömningar och arbetsmiljöåtgärder och samverkan, vilket har slitigt hårt på personal i alla led och även vårdnadshavare.

## 4. Tillgång till och efterfrågan på utbildning i förskola

Som vi såg i kapitel 2 har hög personalfrånvaro varit en stor utmaning för huvudmännen och förskolorna under pandemin. Personalfrånvaron har föranlett olika åtgärder från huvudmannens sida som kan påverka barns tillgång på utbildning. I det här kapitlet redogör vi för de delar av enkätresultaten som knyter an till det området.

Skollagen reglerar att barn från och med ett års ålder ska erbjudas förskola i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier. Av skollagen framgår också att barn kan ha rätt till förskola om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.<sup>48</sup>

Barn till föräldralediga eller arbetslösa ska från ett års ålder erbjudas förskola under minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan. Barn ska också erbjudas förskola om de behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl. Därutöver har alla barn rätt till 525 timmars förskola per år från den hösttermin barnet fyller tre år.<sup>49</sup> Den rätten kallas för allmän förskola och är kostnadsfri. Förskolan finns därmed till både för barnens behov av utveckling och för vårdnadshavarnas behov av omsorg.

### Förskolors öppethållande under pandemin

Vi har frågat huvudmännen hur många av deras förskolor som har varit stängda minst en dag på grund av pandemin.

#### **Vanligt att förskolor har haft öppet under hela pandemin**

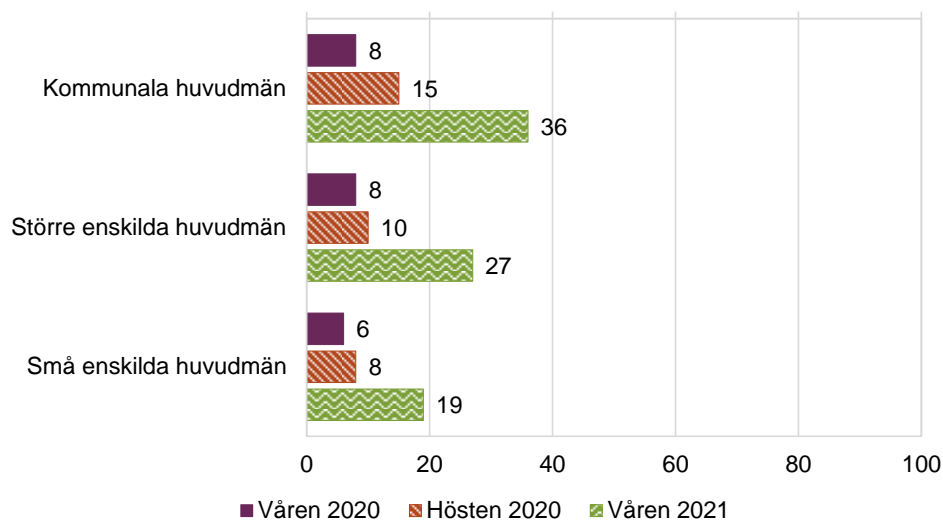
Av Diagram 12 framgår att en majoritet av huvudmännen inte har stängt någon av sina förskolor under någon dag under de undersökta tidsperioderna.

---

<sup>48</sup> 8 kap. 5 § skollagen (2010:800).

<sup>49</sup> 8 kap. 4–6 §§ skollagen (2010:800).

**Diagram 12.** Hur många av er/era förskoleenheter har varit stängda under minst en dag på grund av pandemin under följande perioder? Andel (procent) huvudmän som svarar att de har haft minst en förskoleenhet stängd under minst en dag.



Det partiella bortfallet är 2–4 procent. Antal svarande på frågorna: kommunala huvudmän n=223–224, små enskilda huvudmän n=215–224, större enskilda huvudmän n=72–73.

Bland de huvudmän som svarar att de stängt någon av sina förskolor var det vanligare att stänga förskolor under en dag eller mer under våren 2021 jämfört med våren och hösten 2020. Våren 2021 stängde knappt fyra av tio av de kommunala huvudmännen minst en av sina förskolor under minst en dag. Bland de större enskilda huvudmännen stängde knappt tre av tio av de större enskilda minst en förskola under minst en dag under våren 2021. Motsvarande uppgift för de små enskilda är knappt två av tio. Så här kommenterar en huvudman:

Initialt under pandemin, medan smittspridning fortfarande var relativt låg och barnnärvaren lägre, samarbetade förskolorna i stor utsträckning för att lösa tillfälligt personalbortfall genom att låna ut personal eller slå samman barngrupper på näraliggande förskolor. I takt med att smittspridningen tog fart i samhället avrådde Smittskydd i regionen från att blanda grupper och utlån av personal bedömdes inte lämpligt om smitta förekom, därav fler stängningsdagar under våren 2021.

Det var som nämnts också vanligare att huvudmännen stängde fler än en av sina förskolor under våren 2021 jämfört med våren 2020. Under våren 2020 stängde 12 huvudmän fler än en förskola medan motsvarande uppgift för våren 2021 är 55 huvudmän, av de totalt 530 som besvarade enkäten. Antalet stängda förskolor per huvudman varierar mellan två och tolv förskolor.

Vår undersökning visar således att majoriteten av huvudmännen inte stängde någon av sina förskolor på grund av pandemin. Av kommentarer till enkätfrågan framgår att flera huvudmän är av uppfattningen att det inte har varit tillåtet att stänga förskolor oavsett situation. Flera enskilda huvudmän hänvisar till att kommunen som förskolan är belägen i anger att det inte är tillåtet att hålla förskolan stängd. Lagen om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet

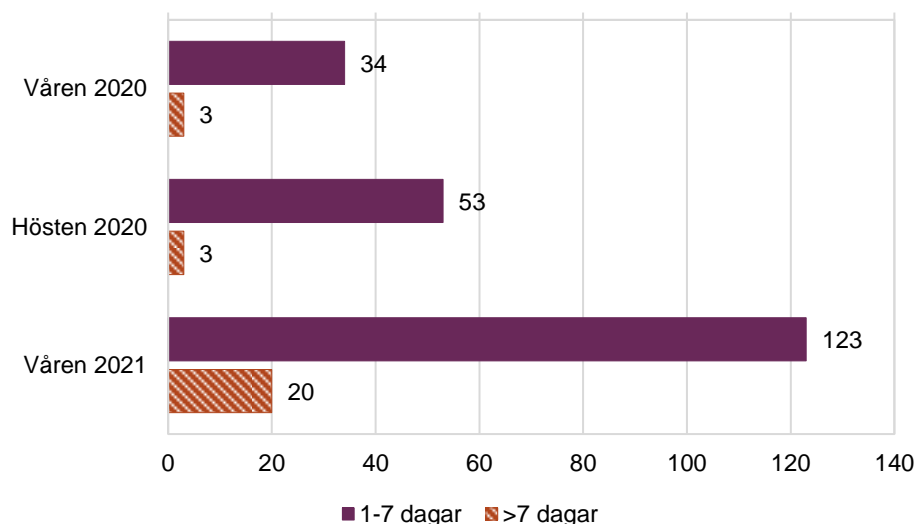
vid extraordinära händelser i fredstid ger dock huvudmännen möjlighet att stänga förskolor om vissa kriterier är uppfyllda.<sup>50</sup>

## En veckas stängning eller mer är ovanligt men förekommer

Av de huvudmän som stängde minst en av sina förskolor svarar majoriteten att stängningen varade i några dagar, upp till en vecka. En mindre andel av huvudmännen (fem procent, totalt 25 huvudmän) svarar att de har haft minst en förskola stängd längre än sju dagar någon gång under de undersökta tidsperioderna.<sup>51</sup> Av dessa är endast ett fåtal enskilda huvudmän.

Fler huvudmän svarade också att de stängde minst en förskola under längre än sju dagar under våren 2021, jämfört med våren och hösten 2020, se Diagram 13. Den längsta tidsperioden som angavs är 90 dagar, vilket två huvudmän svarade.

**Diagram 13.** Vilken är den längsta sammanhängande tidsperiod som någon av er/era förskoleenheter har varit stängda på grund av pandemin? Antal huvudmän (av totalt 530) som svarar upp till 7 dagar respektive längre än sju dagar.



Antal svarande på frågorna: kommunala huvudmän n=19–83, små enskilda huvudmän n=13–40, större enskilda huvudmän n=5–20. Endast de huvudmän som i en tidigare fråga har angett att de har stängt minst en förskola har svarat på frågan.

I kommentarer till enkätfrågan är det vanligt att ange personalbrist som skäl till stängning. I något fall anges även hög frånvaro av barn som skäl till stängning. Flera har valt att kommentera hur mycket de som huvudmän och deras förskolor har ansträngt sig för att undvika stängning. Det handlar till exempel om att man har slagit samman avdelningar och vädjat till vårdnadshavare att hämta sina barn tidigare än normalt.

<sup>50</sup> Lag (2020:148) om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid.

<sup>51</sup> I diagrammet är det totala antalet huvudmän som har stängt minst en förskoleenhet under längre tid än 7 dagar 26 eftersom en huvudman förekommer i två av perioderna.

## Barn har i vissa fall rätt till annan förskola vid stängning – men det erbjöds inte alltid

De huvudmän som beslutar om stängning med stöd av lagen har ansvar för att erbjuda förskola till barn som behöver sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i förskola, samt barn till föräldrar som deltar i samhällsviktig verksamhet.<sup>52</sup> De huvudmän som svarar att de stängde fick därför en följdfråga om barnen tillfälligt erbjöds en annan förskola. Bland de kommunala huvudmännen svarar drygt fem av tio att sådan annan förskola har erbjudits, bland de små enskilda huvudmännen är motsvarande uppgift drygt två av tio och bland de större enskilda drygt tre av tio. Av de som svarar att barnen tillfälligt erbjöds annan förskola uppger de flesta att det endast gällde barn till vårdnadshavare med samhällsviktiga yrken. Några svarar att erbjudandet gällde samtliga barn och en mindre grupp svarar att också andra grupper av barn erbjöds annan förskola. I kommentarer till frågan framgår att den gruppen till stor del utgjordes av barn i behov av särskilt stöd. Flera framhåller också att beslut om att tillfälligt erbjuda annan förskola alltid baserades på individuella bedömningar.

Av kommentarerna framgår också att det utifrån smittorisk ibland inte ansågs som lämpligt att erbjuda barn plats på andra förskolor. Några huvudmän för fram att alternativ förskola inte erbjöds till några vårdnadshavare då förskolan bara var stängd enstaka dagar. Några få huvudmän påpekar att eftersom de bara har en förskola finns inte praktiska möjligheter att erbjuda annan förskola oavsett behov. I den tidigare nämnda intervjustudien framgår dock exempel på enskilda huvudmän som har tecknat entreprenadavtal med kommunen för att lösa dylika situationer.<sup>53</sup>

Av de sammanlagt 25 huvudmän som stängde minst en av sina förskolor under längre än en vecka, svarar de flesta, 16 huvudmän, att de erbjöd barnen annan tillfällig förskola. I kommentarerna kan man läsa att majoriteten av dessa endast erbjöd annan förskola till barn vars föräldrar har samhällsviktiga tjänster eller till barn med särskilda behov. Några av huvudmännen framhåller att annan förskola erbjöds men att vårdnadshavare ändå valde att ha barnen hemma under stängningen och ytterligare några menar att man inte erbjöd annan förskola av smittskyddsskäl.

## Tillgång till förskola för barn till föräldralediga och arbetslösa vårdnadshavare under pandemin

I de intervjuer som Skolverket genomförde under våren 2021 framkom exempel på huvudmän som, på grund av pandemin, hade fattat beslut om att minska eller inte erbjuda någon tid alls i förskola för de barn vars vårdnadshavare är föräldralediga eller arbetslösa. För att undersöka förekomsten av sådana

---

<sup>52</sup> Lag (2020:148).

<sup>53</sup> Skolverket (2021) *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 3 – Tema förskolan*.

begränsningar, ställde vi frågor om barn till föräldralediga och arbetslösa vårdnadshavares vistelsetider under pandemin.

## Minskad tillgång till förskola för en del av barnen till föräldralediga och arbetslösa – men oklart i vilken omfattning

På frågan om de under pandemin har beslutat att minska vistelsetiderna för barn till föräldralediga eller arbetslösa vårdnadshavare, svarar de flesta huvudmän att de inte har fattat ett sådant beslut. Det finns dock huvudmän som svarar att dessa grupper vistelsetider har minskats under pandemin.

För att undersöka omfattningen av minskningen frågade vi vilken den maximala vistelsetiden var innan pandemin respektive efter minskningen. Av de huvudmän som har svarat på frågan anger de flesta, två tredjedelar, att barn till föräldralediga respektive arbetslösa *innan* pandemin hade 15 timmars vistelsetid per vecka, se Tabell 2.<sup>54</sup>

**Tabell 2.** Den vistelsetid som erbjöds barn till föräldralediga och arbetslösa vårdnadshavare innan pandemin.

	Barn till föräldralediga vårdnadshavare	Barn till arbetslösa vårdnadshavare
0–14 timmar/vecka	1%	1%
15 timmar/vecka	66%	66%
16–24 timmar/vecka	12%	16%
25–40 timmar/vecka	20%	17%
<b>Totalt</b>	100%	100%

Tolv respondenter angav sina svar som intervall (exempelvis 15–20 timmar) gällande barn till föräldralediga vårdnadshavare. I de fallen valde vi den lägsta siffran i intervallet. Samma princip tillämpades för de åtta svar som gällde barn till arbetslösa och som var skrivna som intervall. I de fall intervall har angetts kan det bero på att barn i olika åldrar har olika vistelsetider.

Knappt två av tio av de kommunala huvudmännen svarar att de någon gång under pandemin har fattat beslut om att minska vistelsetiderna för både barn till föräldralediga och arbetslösa och fyra procent svarar att de minskade vistelsetiden för en av dessa grupper. Av de små enskilda huvudmännen svarar drygt en av tio att man har minskat vistelsetiden för båda grupperna och ytterligare drygt en av tio att man har minskat vistelsetiden för en av grupperna. Bland större enskilda huvudmän har knappt en av tio minskat vistelsetiden för både barn till föräldralediga och arbetslösa. Ytterligare knappt en av tio svarar att de har genomfört en sådan minskning för en av dessa grupper.

Bland de som anger att de har beslutat att minska vistelsetiderna för dessa grupper, anger majoriteten (48 huvudmän, varav hälften enskilda) att de minskade

<sup>54</sup> Partiellt bortfall cirka 7 procent för svarsalternativet barn till föräldralediga och cirka 21 procent för svarsalternativet barn till arbetslösa.



vistelsetiden för barn till föräldralediga vårdnadshavare till noll timmar.<sup>55</sup> Gällande barn till arbetslösa vårdnadshavare svarar 32 huvudmän (varav ungefär hälften är enskilda) att minskningen innebar en vistelsetid på noll timmar i veckan. Vidare svarar ytterligare 11 huvudmän att tiden minskades från 15–40 timmar till 10–30 timmar för barn till föräldralediga och 9 huvudmän att tiden för barn till arbetslösa minskades från mellan 20–30 timmar till 10–22 timmar.<sup>56</sup>

Syftet med frågan var att undersöka andelen huvudmän som tagit ett generellt beslut att minska tiden för dessa grupper av barn. I analysen av kommentarerna framträder dock en bild av att flera av dessa huvudmän i själva verket inte har begränsat vistelsetiden helt, utan att det snarare rör sig om vädjan från huvudmannens sida till en eller båda grupperna av vårdnadshavare.<sup>57</sup> En huvudman kommenterar exempelvis så här:

Under VT 2020 gjorde vi ”fel” och bad vårdnadshavare som var föräldralediga, arbetssökande att hålla sitt barn hemma när läget var mycket ansträngt på förskolan. Detta gjordes av okunskap. Från HT 2021 valde vi inte ut någon kategori utan gick ut med vädjansbrev till alla vårdnadshavare om läget var mycket ansträngt på en förskoleenhet.

I andra fall framkommer i kommentarerna att det rör sig om en faktisk begränsning i vistelsetid, som hos den här huvudmannen:

Vi har fattat det beslutet ca 5 gånger och då minskat vistelsetiden från 15 timmar/v till 0–5 timmar/v.

Följande kommentar från en huvudman fångar även att beslutet möttes av kritik:

Under ca 6 månader i början av pandemin ”stoppade” vi barn till föräldralediga vårdnadshavare att komma. Då föräldrar protesterade och krävde plats ”enligt skollagen” så öppnade kommunen åter igen upp för barnen till föräldralediga vårdnadshavare.

I svaren ryms således både huvudmän som beslutat att be eller vädja till föräldralediga eller arbetslösa vårdnadshavare att hålla sina barn hemma och huvudmän som fattat formella beslut om att begränsa vistelsetiden för dessa barn.

Minskningen av vistelsetiderna gällde under olika långa perioder men många huvudmän framhåller att det gällde under kortare perioder. Av de huvudmän som svarar att de har minskat vistelsetiderna för barn till föräldralediga vårdnadshavare, svarar majoriteten, 49 huvudmän, att beslutet gällde i mindre än en månad. Vidare svarar 29 huvudmän att det gällde i 1–3 månader, sex huvudmän att det gällde i 4–6 månader och sju huvudmän att minskningen gällde i 7 månader eller längre. Svaren som rör barn till arbetslösa vårdnadshavare följer samma mönster; 30 huvudmän svarar att beslutet gällde i mindre än en månad, 22

<sup>55</sup> Partiellt bortfall cirka 25 respektive 17 procent. Det finns även ett ytterligare bortfall som beror på att ett antal respondenter har skrivit samma tid före och efter beslutet att minska vistelsetiden. Dessa har utelutits ur analyserna.

<sup>56</sup> I 7 fall har respondenter angett sina svar som ett intervall (exempelvis 10–15 timmar). I de fallen valdes den lägsta siffran i intervallet.

<sup>57</sup> Av de 106 huvudmän som angav att de har fattat ett beslut om minskning för föräldralediga vårdnadshavare har 58 valt att kommentera frågan. I en del av dessa kommentarer framkommer information som indikerar att minskningen snarare rörde sig om en vädjan till vårdnadshavare.

att det gällde i 1–3 månader, två huvudmän att det gällde i 4–6 månader och sju huvudmän att det gällde i 7 månader eller längre.<sup>58</sup>

Bland de som svarat att vistelsetiden för barn till föräldralediga minskades till noll timmar svarade hälften att beslutet gällde i mindre än en månad, 17 huvudmän att det gällde i 1–3 månader och tre huvudmän att det gällde i 4–6 månader. Bland de som svarat att vistelsetiden för barn till arbetslösa minskades till noll timmar svarade 17 att beslutet gällde i mindre än en månad, 13 huvudmän att det gällde i 1–3 månader och 1 huvudman att det gällde i 4–6 månader.

## **Majoriteten genomförde inte barnkonsekvensanalys inför beslut om minskad vistelsetid**

När beslut fattas som påverkar barn kan en barnkonsekvensanalys göras.<sup>59</sup> Syftet med en barnkonsekvensanalys är att säkerställa att barns rättigheter finns med i beslutsfattandet inom en verksamhet.

Av de huvudmän som angav att de någon gång under pandemin fattade beslut om att minska vistelsetiden för vissa grupper av barn, totalt 108 huvudmän, svarar 16 kommunala huvudmän, 22 små enskilda och två större enskilda huvudmän att de gjorde en barnkonsekvensanalys inför beslutet. I alla tre grupperna av huvudmän är det fler, totalt 60 av 108, som svarar att de inte har gjort en barnkonsekvensanalys. Så här säger en av huvudmännen i en kommentar till frågan om man gjorde en barnkonsekvensanalys:

Ja. Vi kom i den fram till att vi i första hand måste kunna erbjuda en säker verksamhet till de barn som måste vara i förskola på grund av att deras föräldrar arbetar.

Det är flera som likt huvudmannen ovan skriver att de efter överväganden beslutat att prioritera de barn som behövde vara på förskolan eftersom föräldrarna arbetar. Vissa påtalar att de har tänkt igenom vad det innebär för barnen som i och med det inte får tillgång till förskola men inte formulerat det skriftligt. En annan huvudman skriver följande:

Generell riskbedömning gjordes. I dag har vi lärt oss att en barnkonsekvensanalys skulle ha gjorts och om vi hamnar i samma läge igen kommer den att göras.

## **Vanligt att huvudmännen har vädjat om att barn ska vara kortare tid på förskolan**

Att vädja till vårdnadshavare att minska sina ordinarie vistelsetider eller helt hålla sina barn hemma, har varit en annan metod som har använts för att lösa den stundtals höga personalfrånvaron.<sup>60</sup> Diagram 14 nedan visar att en stor andel av

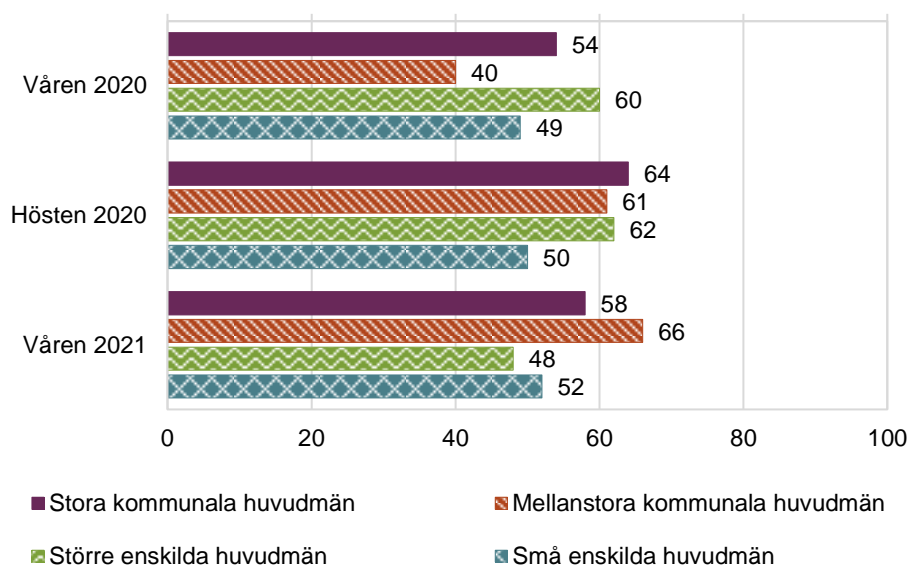
<sup>58</sup> Notera att en stor andel av huvudmännen har svarat att de har minskat vistelsetiderna för båda grupperna och de därför återfinns i siffrorna för båda grupperna.

<sup>59</sup> En barnkonsekvensanalys är enligt Barnombudsmannen ett verktyg för att omsätta barnkonventionen i handling och synliggöra barnets bästa. Med hjälp av barnkonsekvensanalyser kan lokala och regionala beslutsfattare arbeta systematiskt och vara försäkrade om att ett barnperspektiv finns med i besluten. *Uppnä kvalitét i beslut som rör barn och unga*, Faktablad från [www.barnombudsmannen.se](http://www.barnombudsmannen.se). I prop. 2017/18:186, s. 104 skriver regeringen att det finns behov av ett kunskapslyft för att lyfta barnrättsperspektivet. Sådan kunskap och kompetens kan t.ex. handla om metoder för att stärka genomslaget för barnets rättigheter i beslutsprocesser, såsom användande av barnkonsekvensanalyser.

<sup>60</sup> Se också tidigare avsnitt (s.39–40) som kompletterar bilden när det gäller vädjan till vårdnadshavare.

huvudmännen har vädjat till vårdnadshavare att minska vistelsetiden för sina barn eller hålla sina barn hemma under olika perioder av pandemin.

**Diagram 14.** Har det förekommit att ni som huvudman, på grund av pandemin, har vädjat till vårdnadshavare att minska vistelsetiderna eller hålla sina barn hemma under hela eller delar av nedanstående perioder? Andelar (procent) som svarat ja på frågan.



Det partiella bortfallet är 7–10 procent. Antal svarande på frågan: mellanstora kommunala huvudmän n=115–127, stora kommunala huvudmän n=205–217, små enskilda huvudmän n=205–209, större enskilda huvudmän n=67–71

Den period då flest huvudmän svarar att de vädjade är hösten 2020, se Diagram 14. Då vädjade drygt sex av tio kommunala och större enskilda huvudmän till vårdnadshavare att minska vistelsetiderna eller hålla sina barn hemma. Bland de små enskilda huvudmännen är det en något lägre andel, fem av tio.

Totalt sett, oberoende av period, svarar drygt sju av tio kommunala huvudmän och lika många små enskilda huvudmän samt åtta av tio större enskilda huvudmän att de har vädjat till vårdnadshavare under minst en av de tre undersökta perioderna. Några av de huvudmän som svarar att de inte har gått ut med vädjan under någon av perioderna framhåller i kommentarerna att det har varit upp till rektorena att göra det vid behov och att man vet att det har gjorts under pandemin.

De flesta av de huvudmän som har gått ut med vädjan anger att det var en allmän vädjan till samtliga vårdnadshavare. Fyra av tio kommunala huvudmän, drygt tre av tio större enskilda och drygt fyra av tio små enskilda, uppger att de riktade vädjan till föräldralediga/arbetslösa vårdnadshavare. Ungefär en av tio mindre respektive större enskilda riktade vädjan till vårdnadshavare som arbetar hemifrån. Motsvarande uppgift för kommunala huvudmän är fyra procent. Fyra procent av kommunala respektive små enskilda svarar att de riktade vädjan till

andra grupper av vårdnadshavare, exempelvis studerande eller vårdnadshavare som var hemma med annat sjukt barn.<sup>61</sup>

Av kommentarerna till enkätfrågan framgår att omfattningen av huvudmännens vädjanden har skilt sig mycket åt. Det är vanligt att betona att man bara har vädjat vid enstaka tillfällen, ofta på grund av akut personalbrist. Men det förekommer också att vädjan har omfattat längre perioder. Så här skriver en kommunal huvudman:

Vädjan har gått ut under samtliga perioder då förskolorna har haft bemanningssvårigheter.

I kommentarerna lyfts också att man har vädjat i syfte att undvika att behöva stänga förskolan helt i mycket ansträngda lägen. Några mindre enskilda huvudmän betonar särskilt hur vårdnadshavare har visat stor förståelse och att vårdnadshavare och huvudman har arbetat tillsammans för att hitta lösningar. En annan aspekt som lyfts är att vissa vårdnadshavare har hållit sina barn hemma av rädsla för smitta, inte minst under första delen av pandemin. Det gjorde att vissa huvudmän inte behövde gå ut med vädjan även om personalfrånvaron var hög.

## Efterfrågan på förskola

Oro för smitta skulle kunna medföra att efterfrågan på förskoleplats minskade under pandemin, vilket också framkom i den intervjustudie som Skolverket genomförde tidigare under 2021.<sup>62</sup> För att undersöka om pandemin har påverkat efterfrågan på förskoleplatser hos huvudmännen frågade vi om efterfrågan har ökat eller minskat.

### **Efterfrågan på förskola har minskat hos framför allt större kommunala huvudmän under pandemin**

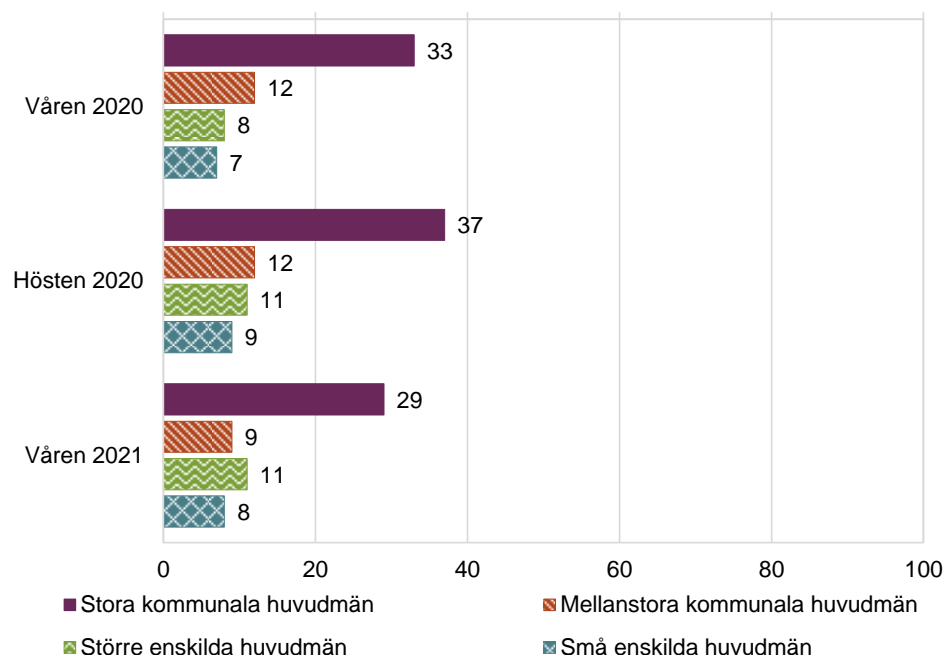
Diagram 15 visar att de stora kommunala huvudmännen i betydligt högre utsträckning än huvudmännen i de andra grupperna svarar att efterfrågan på plats i deras förskolor har minskat på grund av pandemin. Det är ungefär 20 procentenheter färre mellanstora kommunala huvudmän som ger samma svar. Bland båda grupperna av enskilda huvudmän är det omkring en av tio som bedömer att efterfrågan har minskat.

---

<sup>61</sup> Andelen svar på frågan uppgår till >100 % då ett antal huvudmän svarade att man vände sig till samtliga vårdnadshavare men också till någon eller flera av de andra grupperna, vilket kan bero på att man har gått ut med olika typer av vädjan vid olika tillfällen under pandemin.

<sup>62</sup> Skolverket (2021) *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 3 – Tema förskolan*.

**Diagram 15.** Bedömer ni att efterfrågan på förskoleplatser hos er som huvudman har ökat eller minskat på grund av pandemin? Andel (procent) som svarar att efterfrågan har minskat.



Det partiella bortfallet är 1–2 procent. Antal svarande på frågorna: kommunala huvudmän n=223–225, små enskilda huvudmän n=223–226, större enskilda huvudmän n=73.

Av kommentarerna framkommer att den minskade efterfrågan främst handlar om yngre barn vars vårdnadshavare har haft möjlighet att vara föräldralediga längre än planerat och därmed valt att skjuta upp förskolestarten. En del kommentarer visar dock att den minskade efterfrågan också omfattar somliga äldre barn.

Några huvudmän lyfter att vårdnadshavare som blev permitterade hade sina barn hemma och att vårdnadshavare i riskgrupp ibland har fördragit att skjuta fram förskolestarten. Några framför att det finns exempel där mor- eller farföräldrar har tagit hand om barnen i stället eller att hemarbete har möjliggjort att barnen är hemma. Den bakomliggande orsaken som framförs av de flesta huvudmän som har valt att kommentera frågan är rädsla och oro. Så här uttrycker en kommunal huvudman en typ av erfarenhet som delas av fler:

Vårdnadshavare har bett att få vänta med att placera sitt barn eller bett om att få stå kvar på köplats till senare när pandemin minskat.

Så här skriver en annan kommunal huvudman:

Vi har under pandemin under långa perioder haft en beläggning på 50–60% i barngruppen och många som höll sina barn hemma, framför allt i början av pandemin i områden med lågt socioekonomiskt index.

Ytterligare en aspekt av den kraftigt ökade frånvaron är att barnets förskoleplats kan gå förlorad om den inte utnyttjas under en längre tid. Reglerna skiljer sig åt mellan olika huvudmän. I kommentarerna lyfts exempel på huvudmän som har

tagit beslut om att förskoleplatsen ska få behållas även om barnet hålls hemma långa perioder, om detta beror på oro för covidsmitta.

Det är få huvudmän, mindre än en av tio, som bedömer att efterfrågan på förskoleplatser har ökat under pandemin. En stor kommunal huvudman beskriver att de ser en minskad efterfrågan på förskoleplatser som konsekvens av en trend av utflyttning från storstäder, medan några andra mindre kommunala huvudmän följaktligen tvärtom beskriver en ökad efterfrågan på grund av hög inflyttning som konsekvens av pandemin. Några små enskilda huvudmän, inte minst föräldrakooperativ, beskriver att den ökade efterfrågan beror på att de har hanterat pandemin väl och att vårdnadshavare efterfrågar förskolor där man kan anpassa verksamheten utifrån pandemin. Den här huvudmannen fångar i följande kommentar båda dessa aspekter:

Ökad efterfrågan på oss som föräldrakooperativ på landsbygd med gott rykte. Vi ser viss tendens till att folk från storstäder flyttar ut på landet.

## 5. Öppen förskola

Öppen förskola ska erbjuda barn en pedagogisk verksamhet i samarbete med de vuxna som följer med barnet, samtidigt som de vuxna ges möjlighet till social gemenskap.<sup>63</sup> Det här kapitlet redogör för resultaten kring hur den öppna förskolan har påverkats av pandemin. Frågorna gällande öppna förskolan ställdes enbart till kommunala huvudmän.

### Alla kommuner har inte öppen förskola

En kommun är inte skyldig att bedriva öppen förskola. År 2020 fanns 495 öppna förskolor. Det är stora skillnader i utbudet av öppna förskolor. Nästan tre av tio kommuner saknar helt öppen förskola, vilket motsvarar 82 av landets kommuner. Det är vanligast med öppna förskolor i storstadsområden och större städer. Endast 5 procent av de öppna förskolorna har enskild huvudman.<sup>64</sup> Därför valde vi att endast ställa frågor om öppen förskola till de kommunala huvudmännen. Av dessa var det 73 procent som svarade att de bedriver öppen förskola. Det är de huvudmännen som har fått möjlighet att besvara de frågor som det här kapitlet baseras på.

### Vanligt att öppna förskolor hållit stängt under delar av pandemin

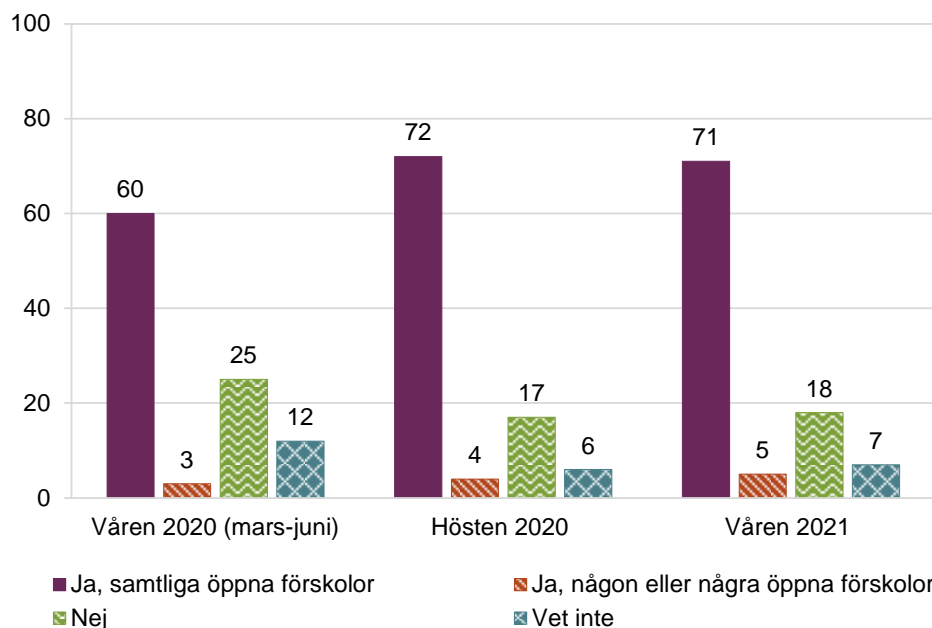
I Diagram 16 nedan visas hur stor andel av de kommunala huvudmän som bedriver en eller flera öppna förskolor som har haft verksamheten stängd minst två veckor under pandemin.

---

<sup>63</sup> 25 kap. skollagen (2010:800).

<sup>64</sup> Skolverket (2021) *Statistik över annan pedagogisk verksamhet 2020*.

**Diagram 16.** Har det förekommit att er/era öppna förskolor varit stängda minst två veckor på grund av pandemin under följande perioder? Endast kommunala huvudmän. Andelar (procent).



Det partiella bortfallet är 2–8 procent. Antal svarande på frågorna är 152–161. Endast de huvudmän som i en tidigare fråga har angett att de hade öppna förskolor i kommunal regi innan pandemin har svarat på frågan.

Hösten 2020 och våren 2021 höll drygt sju av tio av de huvudmän som normalt bedriver öppen förskola sina verksamheter stängda i mer än två veckor, våren 2020 var det sex av tio som höll stängt minst två veckor. Att döma av kommentarerna är det många kommuner som har haft de öppna förskolorna helt stängda under stora delar av pandemin. Några anger att stängningen delvis beror på att öppna förskolan ingår i en så kallad familjecentral.<sup>65</sup> Den relativt höga andelen som svarar *vet inte* kan bero på att den öppna förskolan ligger under en annan förvaltning, vilket ett antal svarande angivit i kommentar.

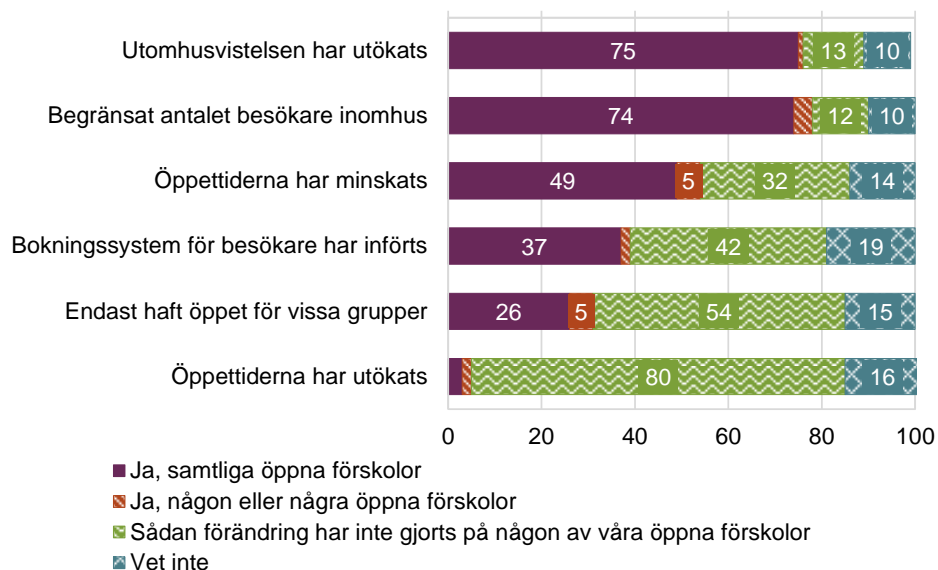
### **De öppna förskolor som har haft öppet har utökat utevistelsen och begränsat antalet besökare**

Huvudmännen fick också besvara frågor om vilka eventuella förändringar som har genomförts i deras öppna förskolor under pandemin. I diagram 17 nedan redogör vi för resultaten.

<sup>65</sup> År 2020 ingick 51 procent av de öppna förskolorna i en sådan familjecentral. I en familjecentral är den öppna förskolan samordnad med verksamheter som mödra- och hälsovård samt förebyggande individ- och familjeomsorg (socialtjänst).



**Diagram 17.** Vilka eventuella förändringar har gjorts i er/era öppna förskolors verksamheter på grund av pandemin under perioden mars 2020 till och med VT 2021? Endast kommunala huvudmän. Andelar (procent).



Antal svarande på frågorna är 129–149 av 165, det partiella bortfallet är 10–22 procent. Det partiella bortfallet kan bero på att ett antal huvudmän höll öppna förskolan stängd under hela pandemin och därför valde att inte besvara frågorna.

Bland de som har haft öppet delar av eller hela perioden uppger tre fjärdedelar att utomhusvistelsen har utökats, liksom att antalet besökare inomhus har begränsats. Hälften av de svarande uppger också att öppettiderna har minskats och knappt fyra av tio huvudmän har infört bokningssystem för besökare på samtliga eller några öppna förskolor.

En fjärdedel av huvudmännen anger att man endast har haft öppet för vissa grupper. I en rapport från SKR konstateras att den öppna förskolan kan spela en positiv roll för nyanländas integration och främja deltagande i förskolan.<sup>66</sup> Från några av kommentarerna märks att man har valt att prioritera de familjer som har störst behov:

Verksamhet har periodvis bedrivits utomhus t.ex. i parker. De socioekonomiska mer påverkade områdena har särskilt fokuserats.

Av kommentarerna framgår också att en del kommuner har försökt hitta alternativ till fullständig stängning eller utomhusaktiviteter, såsom digital verksamhet. Exempel som nämns från flera huvudmän är digitala sångstunder och digital föräldrastödsverksamhet. Så här beskriver en huvudman verksamheten under pandemin:

Digital verksamhet i form av sångstunder har skett, liksom barnvagnspromenader för att kunna möta vårdnadshavares behov av samtal med annan vuxen. Verksamheten har även haft ambulerande verksamhet i kommunens olika delar för att behålla kontakten med föräldrar och barn. Man har då träffats vid lekplatser och haft gruppverksamhet utomhus med barnen.

<sup>66</sup> SKR (2018). *Ett steg in. Utvärdering av öppen förskola som stöd för integration i samhälls- och arbetslivet.*

## 6. Slutsatser

Skolverkets studie visar att tillgången till utbildning i förskolan har varit relativt opåverkad av pandemin på en övergripande nivå. Majoriteten av huvudmän har inte behövt stänga någon av sina förskolor under pandemin. Det beror bland annat på att både huvudmän, rektorer och personal i förskolan har arbetat hårt för att deras förskolor inte ska behöva stänga. Många huvudmän gör dock bedömningen att barnen i deras förskolor har fått sämre förutsättningar att utvecklas i enlighet med målen i förskolans läroplan jämfört med innan pandemin. Huvudorsaken är att kvaliteten i utbildningen har påverkats negativt av den ovanligt höga personalfrånvaron. Det beror också på att frånvaron bland barnen har varit betydligt högre än normalt. Är barnen inte i förskolan kan de inte ta del av den utbildning som förskolan har i uppdrag att ge barnen.

Som lyfts i kapitel 1 har de flesta studierna av covid-19-pandemins konsekvenser för skolväsendet inte inriktats på förskolan. Men iakttagelserna i de studier där förskolan ingår och som sammanfattas i kapitel 1 är i stort i linje med de slutsatser som Skolverket drar i den här studien.

### **Personalfrånvaro - största utmaningen för förskolorna under pandemin**

Personalfrånvaro har varit den allra största utmaningen för de flesta huvudmän under pandemin. Kring sju av tio kommunala och mellanstora enskilda huvudmän uppger att personalfrånvaro har varit en stor utmaning och drygt fyra av tio av de små enskilda huvudmännen. Vår undersökning visar tydligt att den höga personalfrånvaron har fått ett antal följdverkningar på förskolans verksamhet. En sådan följdverkning är personalens ökade arbetsbelastning som enligt huvudmännen även det har varit en stor utmaning under pandemin. Att arbetsbelastningen ökar är ofrånkomligt om många kollegor är frånvarande.

En annan följdverkning är det blir svårare att ge barnen trygg omsorg när den ordinarie personalen inte är på plats i samma utsträckning som normalt. Vi ser också att jämförelsevis få huvudmän, knappt tre av tio kommunala, anger att de i stor utsträckning har kunnat ge sina förskolor det stöd de behöver när det gäller att anställa vikarier. Även i de fall där huvudmannen har kunnat säkerställa vikarietillgången ökar den ordinarie personalens arbetsbörda. Detta eftersom vikarier inte har samma kunskap om verksamheten och barnen samt att vikarierna ofta måste handledas och stöttas.

### **Få förskolor har haft stängt...**

Utmaningarna kring personalfrånvaro är också grundorsaken till att vissa förskolor har stängt någon av sina förskolor och att andra har vädjat till vårdnadshavare att minska vistelsetiden för sina barn. Undersökningen visar att det är en minoritet av huvudmännen som har behövt stänga sina förskolor under pandemin. Bland de som stängde en dag eller mer var det vanligare att göra det

senare i pandemin än tidigare. Våren 2021 stängde knappt fyra av tio kommunala huvudmän, knappt tre av tio större enskilda huvudmän och knappt två av tio små enskilda huvudmän minst en förskola under minst en dag.<sup>67</sup> Till skillnad från hur det har varit i många andra länder kan vi konstatera att relativt få förskolor i Sverige har behövt stängas till följd av pandemin. I de fall förskolor har behövt stänga handlade det oftast om mindre än en vecka.

### **...men många har vädjat till vårdnadshavare att hålla barnen hemma**

För att förskolorna inte ska ha behövt hålla stängt när personalfrånvaron har varit hög har huvudmännen vidtagit flera åtgärder. En sådan är att vädja till vårdnadshavarna om att minska barnens vistelsetid. Skolverkets undersökning visar att en majoritet av huvudmännen har vädjat till vårdnadshavarna att minska sina vistelsetider eller att hålla sina barn hemma under pandemin. Omfattningen av huvudmännens vädjanden har dock skilt sig åt. I många fall handlar det om några få tillfällen när personalfrånvaron har varit extremt hög. Samtidigt ser vi flera exempel på huvudmän som har vädjat till vårdnadshavare att minska barnens närvaro under större delar av pandemin, vilket kan ha påverkat enskilda barn och deras vårdnadshavare negativt.

### **Ovanligt – men det förekommer – att barn till föräldralediga och arbetslösa helt har blivit utan tid i förskolan**

Förutom att vädja har ett mindre antal huvudmän också fattat beslut om att minska vistelsetiderna för de grupper som har begränsad rätt till förskola, såsom barn till föräldralediga eller arbetslösa vårdnadshavare. Ungefär en femtedel av huvudmännen uppger att de någon gång under pandemin har minskat vistelsetiden för barn till föräldralediga och en något mindre andel uppger detsamma för barn till arbetslösa.<sup>68</sup> Bland dessa uppger flertalet att den nya vistelsetiden var noll timmar. Minskningen av vistelsetiderna gällde under olika långa perioder men många av dessa huvudmän framhåller att beslutet gällde under kortare perioder.

Pandemin har visserligen inneburit en extrem situation för förskolorna, men de allra flesta barn, bland annat barn till föräldralediga och arbetslösa, har rätt till minst 15 timmars förskola per vecka från ett års ålder.<sup>69</sup> Tyvärr är våra uppgifter något osäkra på grund av högt bortfall i just den här frågan, men det kan ändå slås fast att det har förekommit att barn som har rätt till förskola inte alltid har fått det. Vår undersökning visar också att endast en minoritet av huvudmännen genomförde en barnkonsekvensanalys inför beslut att minska vistelsetiderna.

---

<sup>67</sup> Notera att kommunerna ofta är huvudmän för betydligt fler förskolor än vad de enskilda huvudmännen är.

<sup>68</sup> Det är ett relativt stort bortfall på frågan, varför siffrorna måste tolkas med försiktighet. I kommentarerna ser vi också att vissa av dem som har valt att svara att de har fattat beslut om att minska vistelsetiden ändå kommenterar att det i realiteten handlade om en vädjan till vårdnadshavare.

<sup>69</sup> Alla barn har från och med höstterminen de fyller tre år rätt till 525 h förskola per år.

## **Pandemin har haft viss negativ påverkan på barnens möjligheter att utvecklas mot målen**

Skolverkets tidigare intervjustudie om pandemins påverkan på förskolan pekade på att det har förekommit minskade möjligheter att genomföra undervisning och planerade aktiviteter, vilket riskerar att påverka barns utveckling och lärande. Den här nationella undersökningen bekräftar den bilden. Hälften av de kommunala huvudmännen och kring en tredjedel av de enskilda bedömer att barnen i deras förskolor har fått sämre möjligheter att utvecklas mot målen under pandemin. Det är en varningssignal.

Förskolan ska utgöra en grund för det fortsatta lärandet. Vår undersökning visar att knappt fyra av tio av de kommunala huvudmännen och drygt två av tio av de enskilda bedömer att barnen i deras förskolor är sämre förberedda inför förskoleklass höstterminen 2021 jämfört med innan pandemin. Flera menar också att övergången till förskoleklass fungerade sämre än normalt under pandemin och påpekar att det för många barn (och vårdnadshavare) har skapat oro att inte få besöka den mottagande skolan.

## **Frånvaron bland barnen har ökat markant – kan få negativa konsekvenser för barns lärande**

Att frånvaron bland barnen i förskolan har ökat väsentligt är ett annat framträdande resultat i den här undersökningen.<sup>70</sup> Den ökade frånvaron får enligt flera huvudmän negativa konsekvenser för barns utveckling och lärande i allmänhet och på deras språkutveckling i synnerhet.

Ökningen av frånvaro var högst under pandemins början, men även under våren 2021 uppger så många som drygt sju av tio kommunala huvudmän och sex av tio enskilda att frånvaron var högre bland barnen jämfört med innan pandemin. Givet de ändrade rekommendationerna kring återgång efter sjukdom samt andra restriktioner som har gällt under pandemin är ökningen i sig inte förvånande. Ökningen beror emellertid också på oro hos vårdnadshavare. I materialet ser vi dessutom indikationer på att frånvaron är ojämnt fördelad mellan grupper. Till exempel förefaller barn i socioekonomiskt utsatta familjer varit mer frånvarande än andra grupper av barn. Åtskilliga huvudmän har också kommenterat att den höga nivån på frånvaro hämmar barns språkutveckling. Det är särskilt allvarligt för de barn som inte har svenska som modersmål och där förskolan ibland är avgörande för att de ska kunna få en god språkutveckling i svenska.<sup>71</sup>

Huvudmännen lyfter också att de mindre barngrupper som har följt på den höga barnfrånvaron även fört med sig något positivt. För de barn som har varit på plats har det kunnat innebära en lugnare miljö. Om personalfrånvaron inte samtidigt har varit hög har de barn som varit närvarande kunnat få lika bra, eller till och

<sup>70</sup> Våra resultat går i linje med IFAU:s resultat som visar att barns frånvaron hos barn ökade markant under pandemin. IFAU (2021). *Barn och unga under coronapandemin. Lärdomar från forskning om uppväxtmiljö, skolgång, utbildning och arbetsmarknadsinträde*. Rapport 2021:2.

<sup>71</sup> Jämför SOU 2020:67, s. 66.

med bättre förutsättningar att utvecklas i enlighet med målen jämfört med innan pandemin enligt dessa huvudmän.

### **Arbete med barn i behov av stöd har försvårats**

I Skolverkets tidigare intervjustudie om pandemins påverkan på förskolan framkom att barn i behov av stöd har påverkats negativt av den höga frånvaron av personal. Iakttagelsen stämmer med våra resultat. Det är dock relativt få huvudmän som bedömer att arbete med barn i behov av stöd har varit en *stor* utmaning under pandemin. Samtidigt är det en majoritet av huvudmännen, kommunala i större utsträckning än enskilda, som bedömer att arbetet med barn i behov av stöd har varit en *viss* utmaning. Hela sju av tio stora kommunala huvudmän bedömer att arbetet med den barngruppen har påverkats i viss utsträckning, vilket ger en särskild tyngd åt resultatet med tanke på att 79 procent av de inskrivna barnen finns i kommunala förskolor. I materialet tecknas en bild av att gruppen barn i behov av stöd drabbas ännu hårdare än andra barn när ordinarie personal är mer frånvarande, eftersom personalfrånvaro i sin tur leder till bristande kontinuitet i såväl undervisning som omsorg.

### **Diskussioner med vårdnadshavare har ibland påverkat personalens arbetsmiljö negativt**

Pandemin har medfört att kommunikationen med vårdnadshavarna har ändrats på flera sätt. Att utvecklingssamtal och föräldramöten har blivit digitala verkar över lag ha fungerat bra även om det för vissa förskolor har varit mer komplicerat på grund av otillräcklig digital infrastruktur. Det är dock färre än en av tio huvudmän som uppger att omställning till distansmöten har varit en stor utmaning. Vad som däremot har varit betydligt mer arbetsamt, och på sina håll så pass att det har påverkat personalens arbetsmiljö negativt, är diskussioner med vårdnadshavare kring tolkning av riktlinjer om när barn ska vara hemma från förskolan. Det förekommer också att huvudmän tvärtom betonar hur pandemin har fått förskola och vårdnadshavare att samarbeta på ett ännu bättre sätt än tidigare i den utsatta tid som pandemin har varit.

### **Ökad utomhusvistelse och mer digitalisering är arbetssätt som många vill behålla**

Under pandemin har många förskolor fått ställa om till nya arbetssätt, såsom ökad utomhusvistelse och införande av digitala möten. Undersökningen visar att villkoren för utomhusundervisning har skilt sig åt mellan olika typer av huvudmän och olika typer av förskolor. Det handlar både om hur stor del av verksamheten som har bedrivits utomhus och vilken tillgång förskolorna har till grönområden, skog eller ens en egen gård. Även om kring hälften av de kommunala och större enskilda huvudmännen tycker att omställning till undervisning utomhus har varit en viss utmaning visar undersökningen också att omställningen har haft fördelar. Många huvudmän betonar att de kommer att

fortsätta med mer utomhusvistelse och det är också vanligt att vilja bevara rutiner kring hämtning och lämning utomhus.

Huvudmännen ser också generellt positivt på de digitala kliv som förskolorna varit tvungna att ta under pandemin och framför att de gärna fortsätter på den inslagna vägen. Ytterligare en positiv aspekt som lyfts i materialet är att de barn som har varit på plats på förskolan har varit friskare än normalt. Det finns förhoppningar om att förbättrade hygienrutiner och en förändrad syn på när barn bör återvända till förskolan efter sjukdom även fortsättningsvis ska resultera i lägre grad av smitta bland barn och personal på förskolorna.

### **Huvudmännen har utfärdat nya riktlinjer och ofta kunnat ge tillräckligt stöd**

Huvudmännen har ansvar för att deras förskolor har förutsättningar att bedriva en verksamhet som lever upp till kraven i skollagen, läroplanen för förskolan och andra regleringar. Under pandemin har det ansvaret ibland inneburit att huvudmännen har behövt ge stöd och fatta beslut om helt nya eller reviderade riktlinjer/stödmaterial. Skolverkets undersökning visar att huvudmännen anger att de i mycket hög utsträckning har infört riktlinjer på olika områden som har aktualiserats under pandemin. Det handlar till exempel om personal i riskgrupp, utvecklingssamtal och hygienrutiner. Huvudmännen bedömer också att de i stor utsträckning har kunnat möta förskolornas behov av stöd inom områden såsom skyddsutrustning, kommunikation med vårdnadshavare och omställning till distansmöten. Däremot är det en lägre andel huvudmän, särskilt bland de kommunala, som anger att de i stor utsträckning har kunnat möta stödbehovet inom områdena omställning till undervisning utomhus, arbete med barn i behov av stöd och vikarieanskaffning.

### **Den öppna förskolan har ofta varit en stängd förskola under pandemin**

För de familjer som är föräldralediga eller av andra skäl inte har sina barn inskrivna i förskolan kan den öppna förskolan fylla en viktig funktion. Skolverkets undersökning visar att en stor majoritet av huvudmännen valde att stänga samtliga sina öppna förskolor minst två veckor under pandemin. Av kommentarerna kan vi utläsa att många stängde sina verksamheter under hela pandemin medan andra stängde delar av pandemin. Av de som inte stängde helt, alternativt hade den öppna förskolan öppen under delar av pandemin, var det vanligt att ställa om genom till exempel utökad utevistelse eller beslut om att begränsa antalet besökare inomhus. Vi har också sett exempel på att öppna förskolan bara har haft öppet för de grupper som anses ha störst behov, eller helt ställt om till digital verksamhet.

## **Skillnader mellan kommunala och enskilda huvudmän och mellan huvudmän av olika storlek i erfarenheter av pandemin**

Analysen visar på genomgående skillnader mellan olika typer av huvudmän; kommunala och enskilda, små och större. De kommunala huvudmännen ser i de flesta frågor att pandemin har inneburit större utmaningar än vad de enskilda huvudmännen anser. När vi analyserar svaren utifrån huvudmännens storlek visar det sig ibland att de större enskilda huvudmännen uppvisar ett svarsmonster som är närmare de kommunala huvudmännen än de små enskilda. Det går att tänka sig att det är hur stor verksamhet som huvudmannen har ansvar för som har påverkat villkoren under pandemin, snarare än om man är en kommunal eller enskild huvudman. I flera av frågorna är det alltså de små enskilda huvudmännen som sticker ut som grupp.<sup>72</sup> Det gäller bland annat frågor om personalfrånvaro, personalens arbetsbelastning och kommunikation med vårdnadshavare, där små enskilda huvudmän i betydligt lägre utsträckning än större både enskilda och kommunala bedömer att området har varit en utmaning under pandemin.

I andra fall är det de kommunala huvudmännen som svarar annorlunda jämfört med både de små och större enskilda huvudmännen. Ett sådant exempel är bedömningen av barnens förutsättningar att utvecklas i enlighet med målen i läroplanen under pandemin. Kommunala huvudmän har i betydligt större utsträckning än både små och stora enskilda bedömt att barnen har fått något sämre förutsättningar att utvecklas i enlighet med målen under pandemin. När det gäller den här frågan, och flera andra, verkar huvudmannens storlek inte vara lika avgörande för hur huvudmännen svarar.

---

<sup>72</sup> Eftersom det totalt bara finns fyra kommunala huvudmän med färre än 100 barn kan vi inte jämföra små enskilda med små kommunala huvudmän.

# Bilaga 1 Metod

## Enkätutskick

Enkätundersökningen genomfördes som en webbenkät via Skolverkets egna enkätverktyg. Datainsamlingen skedde mellan 6 september och 8 oktober 2021. Tre påminnelser skickades ut.

## Urval

Rampopulationen utgjordes av alla huvudmän i förskolan den 15 oktober 2020. Uppgifterna om huvudmän inom förskolan har sitt ursprung i den insamling som SCB årligen utför för Skolverkets räkning i syfte att framställa officiell statistik om förskolan <sup>73</sup>.

Då ett av syftena i den här studien är att jämföra resultaten mellan kommunala och enskilda huvudmän stratifierades rampopulationen efter huvudmannatyp. Som en andra stratifieringsvariabel användes antalet inskrivna barn per huvudman. Antalet barn summerades med hänsyn till att det inte ska förekomma barn som inkluderas mer än en gång för en och samma huvudman, med tanke på att barn i undantagsfall kan vara inskrivna vid flera förskoleenheter hos samma huvudman. Det kan däremot förekomma att några enstaka barn är inskrivna vid förskoleenheter hos olika huvudmän.

Antalet strata per huvudmannatyp bestämdes till följande tre:

- små förskolehuvudmän (färre än 100 barn)
- mellanstora förskolehuvudmän (100 till 999 barn)
- stora förskolehuvudmän (fler än 999 barn)

Totalt noterades 2312 huvudmän, av vilka 290 är kommunala och resterande 2022 enskilda, fördelade i storleksklasser enligt följande tabell.

**Tabell 3.** Rampopulation och urval

Stratum	Huvudmannatyp	Storlek	Ram	Utvalda	Inklusionssannolikhet	Urvalsvikt
1	Kommunal	Små	4	4	1	1
2	Kommunal	Mellan	182	182	1	1
3	Kommunal	Stora	104	104	1	1
4	Enskild	Små	1878	400	0,213	4,695
5	Enskild	Mellan	137	137	1	1
6	Enskild	Stora	7	7	1	1
<b>Totalt</b>			<b>2312</b>	<b>834</b>		

<sup>73</sup> Den statistikprodukt som insamlingen resulterar i är *Förskola: Barn och personal per 15 oktober*.



Det beslutades att genomföra en totalundersökning av alla kommunala huvudmän och av de mellanstora och stora enskilda huvudmännen.

Ett antal testurval drogs för att bestämma urvalsstorleken bland små enskilda huvudmän. Som kriterium valdes att om skillnaderna i svarsandelar mellan olika huvudmannatyper, eller mellan huvudmän av olika storlek, är minst 5 procentenheter, ska vi på 5 procents signifikansnivå kunna påstå att det finns en skillnad i svarsandelar mellan dessa grupper av huvudmän.

Testurvalen gick till på följande sätt: Först skapades en kolumn med huvudmän i en datafil så att de fördelades med avseende på huvudmannatyp och med avseende på storlek enligt kolumnen rampopulation i tabell 1. Enda undantaget är antalet huvudmän för små enskilda huvudmän. Från den gruppen ska vi dra urvalet och därför lät vi antalet huvudmän i den gruppen variera. För varje testurval skapades därefter en kolumn med nollor och ettor från en Bernoullifördelning med olika sannolikheter för etta för de olika grupperna av huvudmän. Ettorna och nollorna representerar enkätsvar från huvudmännen och de summerade nollorna och ettorna för olika grupper av huvudmän representerar svarsandelarna för olika grupper av huvudmän. Därefter beräknades konfidensintervall för skillnaderna mellan andelen ettor för huvudmän från olika grupper. Proceduren upprepades några gånger för olika urvalsstorlekar och sannolikheter från Bernoullifördelningen.

Vi kom vi fram till att det krävs ca 260 små enskilda huvudmän för att uppnå den önskvärda precisionen i skattningarna. Om vi dessutom förväntar oss ett bortfall på ca 40 procent bland dessa, måste urvalet bestå av ca 430 små enskilda huvudmän för att uppnå den önskvärda precisionen. Vi kan också förvänta oss att det sker ett bortfall inom de övriga fem grupperna av huvudmän. Eftersom vi där gör totalundersökningar kan vi inte korrigera för förväntat bortfall genom att dra fler huvudmän från de grupperna. Däremot kan vi dra ytterligare huvudmän från gruppen små enskilda huvudmän för att uppnå den önskvärda precisionen i skattningarna vid jämförelser mellan denna grupp och övriga grupper. Hypotetiskt utökade vi därför urvalet från denna grupp till 500 huvudmän. Vid jämförelser av svarsandelar mellan de övriga grupperna kommer vi ändå att uppnå hög precision, trots stora bortfall, eftersom vi utgår från totalundersökningar i de grupperna.

Resonemanget och beräkningarna av urvalsstorlekarna ovan är gjorda utifrån ett strikt statistiskt perspektiv för att uppnå önskad precision i jämförande skattningar. Emellertid finns det andra viktiga faktorer som också påverkas av beslutet om urvalsstorlekarna. En sådan är kostnaden i tid och resurser. Om det är alltför dyrt att uppnå en önskvärd urvalsstorlek måste man kompromissa och minska precisionen i skattningarna. Då det inte alltid är enkelt att få tag i kontaktuppgifter till enskilda huvudmän minskades urvalsstorleken i gruppen små enskilda huvudmän från 500 till 400, utan alltför stor förlust i precision i skattningarna. Vid de flesta jämförelserna kommer vi fortfarande att uppnå önskad precision.

Gruppen av kommunala huvudmän, totalt 290, är väl känd och har varit stabil över en längre tid. Gruppen av enskilda huvudmän är dels antalsmässigt cirka tio gånger större, dels mer föränderlig över tid. Den konstruerade urvalsramen kan därför inte anses fullt tillförlitlig, utan det förekommer så kallade täckningsfel mellan ramen och populationen. Täckningsfel kan dels bestå av undertäckning, det vill säga att ramen inte omfattar alla objekt som ingår i den tänkta populationen, dels övertäckning, det vill säga att ramen omfattar uppgifter som saknar motsvarighet bland aktiva huvudmän i den tilltänkta populationen. Eftersom Skolverkets senaste tillgängliga register över huvudmän i förskolan avser den 15 oktober 2020 innebär det att det kan förekomma övertäckning i form av huvudmän som finns med i urvalsramen men inte längre bedriver verksamhet vid tidpunkten när enkäten skickas ut. Det kan även förekomma undertäckning i form av huvudmän som har startat sin verksamhet efter det att insamlingen av uppgifter om förskolan genomfördes.

Tabellen nedan visar att antalet utskick bland större kommunala huvudmän, 116, är fler än antalet kommuner inom storleksgruppen, totalt 104. Anledningen till detta är inte täckningsbrister, utan att en av kommunerna i gruppen, Stockholms kommun, beviljades tillåtelse till uppdelad rapportering med avseende på dess 13 ingående stadsdelar <sup>74</sup>.

**Tabell 4.** Antal utskick i förhållande till antalet utvalda huvudmän

Stratum	Huvudmannatyp	Storlek	Utvalda huvudmän	Antal utskick
1	Kommunal	Små	4	4
2	Kommunal	Mellan	182	182
3	Kommunal	Stora	104	116
<b>1-3</b>	<b>Kommunal</b>		<b>290</b>	<b>302</b>
4	Enskild	Små	400	379
5	Enskild	Mellan	137	125
6	Enskild	Stora	7	6
<b>4-6</b>	<b>Enskild</b>		<b>544</b>	<b>510</b>
<b>Totalt</b>			<b>834</b>	<b>812</b>

I gruppen av enskilda huvudmän är det faktiska antalet utskick totalt 34 färre än det föreslagna antalet från urvalsdragningen, 510 jämfört med 544. Bland små enskilda huvudmän beror det i vissa fall på att en kontaktuppgift inte gått att hitta inom utsatt tid, och i vissa fall på konstaterad övertäckning. Bland större och medelstora enskilda huvudmän är det konstaterad övertäckning som utgör den enda anledningen till att det faktiska antalet utskick är färre än det föreslagna antalet från urvalsdragningen.

<sup>74</sup> Dessa är Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Hägersten-Älvsjö, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen, Norrmalm, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Skärholmen, Spånga-Tensta, Södermalm och Östermalm.

## Svarsfrekvens och bortfallsanalys

I tabellen nedan redovisas antal utskick och antal besvarade enkäter. Sammanställningen är uppdelad efter urvalsdesign, det vill säga per stratum. Svarsfrekvensen beräknas som det procentuella förhållandet mellan antalet svar respektive antalet utskick.

I kolumnen längst till höger av tabellen jämförs skillnaden mellan gruppens svarsfrekvens i förhållande till den totala svarsfrekvensen. Utfallen kontrasteras mot antagandet att bortfallet skulle äga rum helt likformigt och slumpmässigt bland huvudmännen, och därefter bedöms hur troligt det vore med en minst lika stor skillnad i svarsfrekvenser. Den redovisade sannolikheten har beräknats med normalapproximation av differensen mellan svarsfrekvenser, där varje svarsindikator antas vara Bernoullifördelad med sannolikhet för svar uppskattad med den totala svarsfrekvensen, det vill säga 65 procent.

**Tabell 5.** Bortfallsanalys efter urvalsdesign

Stratum	Huvudmannatyp	Storlek	Antal utskick	Svar	Svarsandel (%)	Signifikans <sup>1</sup>
1	Kommunal	Små	4	4	100	0,14
2	Kommunal	Mellan	182	135	74	0,004**
3	Kommunal	Stora	116	90	78	0,003*
<b>1-3</b>	<b>Kommunal</b>		<b>302</b>	<b>229</b>	<b>76</b>	<b>&lt;0,001***</b>
4	Enskild	Små	379	228	60	0,004**
5	Enskild	Mellan	125	71	57	0,031*
6	Enskild	Stora	6	2	33	0,10
<b>4-6</b>	<b>Enskild</b>		<b>510</b>	<b>301</b>	<b>59</b>	<b>&lt;0,001***</b>
<b>Totalt</b>			<b>812</b>	<b>530</b>	<b>65</b>	<b>1</b>

<sup>1</sup> Avser sannolikheten för minst lika stor skillnad mellan uppmätt svarsandel och total svarsfrekvens under hypotetiskt antagande om att bortfallet sker helt likformigt och slumpmässigt.

Tabellen visar på en tydlig skillnad i svarsfrekvens, omkring 17 procentenheter, mellan kommunala och enskilda huvudmän, 76 respektive 59 procent. Skillnaderna är tydligt signifikanta, i betydelsen att de uppmätta avvikelserna vore högst osannolika under antagande om att bortfallet skulle äga rum helt likformigt och slumpmässigt.

Skillnaderna i svarsfrekvenser inom respektive huvudmannatyp är något mindre jämfört med skillnaderna mellan huvudmannatyperna, om vi bortser från stratum 1 och 6, som enbart inkluderar fyra respektive sex huvudmän.

I följande två tabeller redovisas ytterligare undersökningar av eventuella skillnader i svarsbenägenhet inom gruppen av kommunala respektive enskilda huvudmän. I den första redovisas antal utskick respektive antal huvudmän som

besvarat enkäten inom gruppen av enskilda huvudmän i förskolan, fördelade efter driftsform och juridisk form.

Uppgiften om fristående förskoleenheters driftsform anges av uppgiftslämnarna själva i samband med insamlingen till Skolverkets statistik över elever och personal i förskolan. Det förekommer inte att enskilda huvudmän bedriver förskoleenheter med olika driftsform. Det finns tre möjliga alternativ för uppgiften om driftsform: föräldrakooperativ, personalkooperativ, samt annan driftsform. Uppgiften om juridisk form hämtas direkt från företagsdatabasen, via huvudmannens organisationsnummer. Företagsdatabasen, FDB, administreras av SCB. Den baseras främst på uppgifter från Skatteverket, men med vissa kompletterande frågor, i form av direktinsamlingar för statistikändamål från företag och organisationer.

Det finns fler juridiska former bland enskilda huvudmän i förskolan än de som redovisas i tabellen. I gruppen av huvudmän som anger annan driftsform redovisas en mindre undergrupp bestående av övrig juridisk form. Där ingår bland andra trossamfund och stiftelser. Personalkooperativen är i de flesta fallen registrerade som ekonomiska föreningar, men några undantag förekommer, som inte här särredovisas. Föräldrakooperativen är registrerade som ekonomiska eller ideella föreningar.

**Tabell 6.** Bortfallsanalys enskilda huvudmän efter driftsform och juridisk form.

Driftsform	Juridisk form	Antal utskick	Svar	Svarsandel (%)	Signifikans <sup>1</sup>
Föräldrakooperativ	Ekonomiska föreningar	133	74	56	0,36
Föräldrakooperativ	Ideella föreningar	23	13	57	0,80
<b>Föräldrakooperativ</b>		<b>156</b>	<b>87</b>	<b>56</b>	<b>0,32</b>
<b>Personalkooperativ</b>		<b>54</b>	<b>40</b>	<b>74</b>	<b>0,017*</b>
Annat	Aktiebolag	182	102	56	0,31
Annat	Ekonomiska föreningar	36	25	69	0,19
Annat	Ideella föreningar	35	17	49	0,19
Annat	Övriga	47	30	64	0,48
<b>Annat</b>		<b>300</b>	<b>174</b>	<b>58</b>	<b>0,58</b>
<b>Totalt</b>		<b>510</b>	<b>301</b>	<b>59</b>	<b>1</b>

<sup>1</sup> Avser sannolikheten för minst lika stor skillnad mellan uppmätt svarsandel och total svarsfrekvens under hypotetiskt antagande om att bortfallet sker helt likformigt och slumpmässigt.

Uppföljningen av enskilda huvudmän visar på en tydlig skillnad i svarsfrekvens, omkring 15 procentenheter, till personalkooperativens fördel, jämfört med övriga huvudmän. Skillnaden mot den totala svarsfrekvensen är signifikant, trots att urvalet enbart omfattar 54 personalkooperativ, av totalt 510 genomförda utskick bland enskilda huvudmän.

Ingen av de övriga undergrupperna särskiljer sig tydligt i förhållande till den totala svarsfrekvensen bland enskilda huvudmän. Vi jämför då med de slumpmässiga avvikelser man skulle kunna förvänta sig om bortfallet äger rum helt likformigt och slumpmässigt.

Slutligen redovisas en uppföljning av svarsbenägenheten bland kommunala huvudmän. Kommungruppsindelningen som används i analysen gjordes av Sveriges Kommuner och Regioner år 2017.

**Tabell 7.** Bortfallsanalys kommunala huvudmän efter kommungrupp

Kommungrupp	Antal utskick	Svar	Svarsandel (%)	Signifikans <sup>1</sup>
A1. Storstäder	15	14	93	0,10
A2. Pendlingskommun nära storstad	43	28	65	0,07
<b>A. Storstäder och storstadsnära kommuner</b>	<b>58</b>	<b>42</b>	<b>76</b>	<b>0,97</b>
B3. Större stad	21	16	76	0,97
B4. Pendlingskommun nära större stad	52	37	71	0,39
B5. Lågpendlingskommun nära större stad	35	28	80	0,54
<b>B. Större städer och kommuner nära större stad</b>	<b>108</b>	<b>81</b>	<b>75</b>	<b>0,80</b>
C6. Mindre stad/tätort	29	24	83	0,36
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	52	42	81	0,36
C8. Landsbygdskommun	40	33	83	0,29
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	15	7	47	0,007**
<b>C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner</b>	<b>136</b>	<b>106</b>	<b>78</b>	<b>0,44</b>
<b>Totalt</b>	<b>302</b>	<b>229</b>	<b>76</b>	<b>1,00</b>

<sup>1</sup> Avser sannolikheten för minst lika stor skillnad mellan uppmätt svarsandel och total svarsfrekvens under hypotetiskt antagande om att bortfallet sker helt likformigt och slumpmässigt.

I tabellen är det enbart gruppen av landsbygdskommuner med besöksnäring<sup>75</sup> som har en tydligt avvikande, lägre svarsfrekvens jämfört övriga, 47 jämfört med 75 procent.

Ingen av frågorna i enkäten var obligatoriska att besvara, men generellt har frågorna låg grad av så kallat partiellt bortfall, det vill säga förekomst av någon eller några frågor som många valde att inte besvara. Det partiella bortfallet redovisas i anslutning till figurerna i rapportens huvuddel.

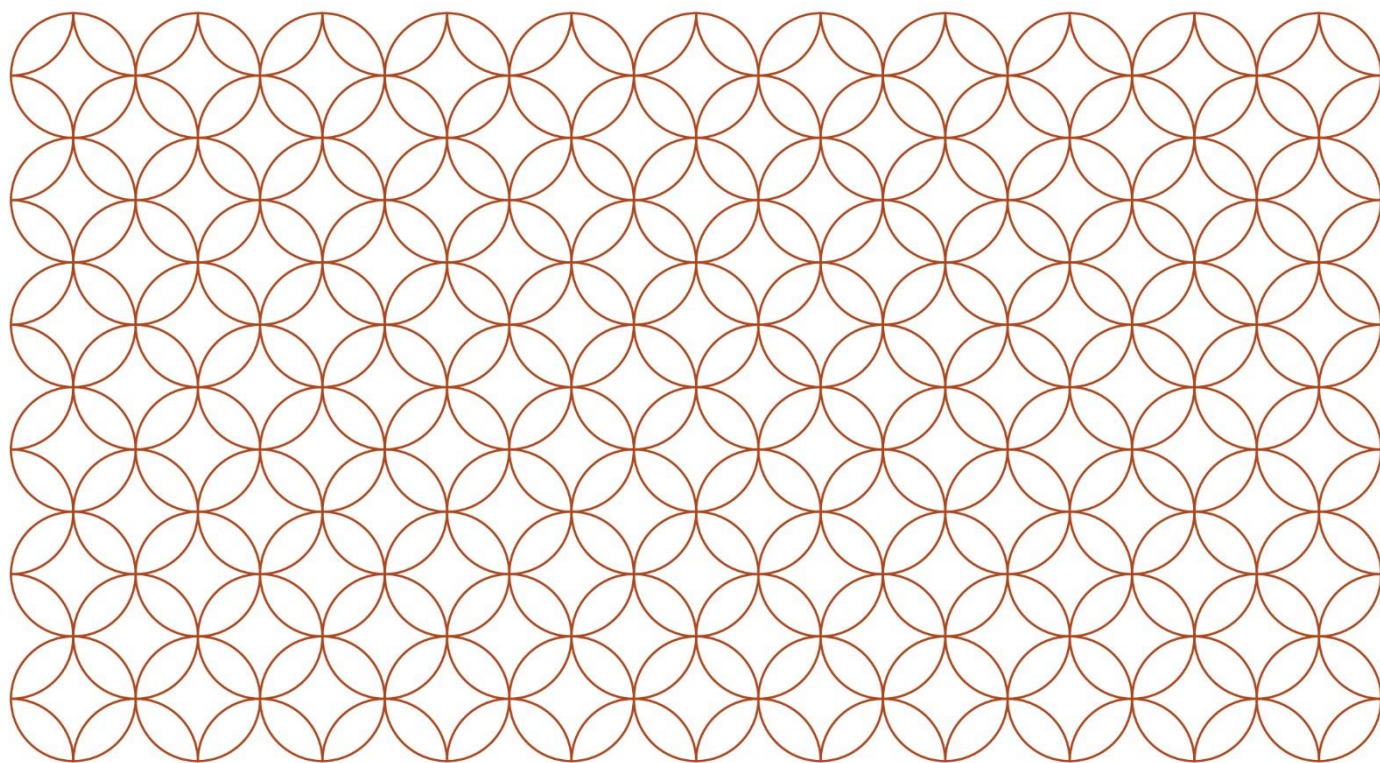
<sup>75</sup> Totalt 15 kommuner ingår i gruppen: Arjeplog, Borgholm, Båstad, Eda, Härjedalen, Leksand, Malung-Sälen, Orsa, Rättvik, Sotenäs, Storuman, Strömstad, Tanum, Åre och Älvdalen.

## Referenser

- Folkhälsomyndigheten (2020). *Förekomst av covid-19 i olika yrkesgrupper*  
*Bekräftade covid-19 fall i Sverige 13 mars - 27 maj 2020.*
- Folkhälsomyndigheten (2020). *Covid-19 hos förskole- och skolbarn. En jämförelse mellan Finland och Sverige.*
- IFAU (2021) *Barn och unga under coronapandemin. Lärdomar från forskning om uppväxtmiljö, skolgång, utbildning och arbetsmarknadsinträde. Rapport 2021:2.*
- Prop. 2017/18:186. *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter.*
- Skolinspektionen (2020). *Skolhuvudmäns utmaningar och möjligheter under Corona-pandemin.*
- Skolverket (2017). *Måluppfyllelse i förskolan. Skolverkets allmänna råd med kommentarer.*
- Skolverket (2020). *Undersökning av frånvaro bland lärare, barn och elever. Uppföljning för april 2020.*
- Skolverket (2020). *Huvudmäns planering under coronapandemin. Intervjuundersökning i juni 2020.*
- Skolverket (2021). *Barn och personal i förskola 2020.*
- Skolverket (2021). *Statistik över annan pedagogisk verksamhet 2020.*
- Skolverket (2021). *Undersökning om covid-19-pandemin. Enkätundersökning bland personal i skolväsendet om covid-19-pandemins påverkan, januari-februari 2021.*
- Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 3 – Tema förskolan.*
- SKR (2018). *Ett steg in. Utvärdering av öppen förskola som stöd för integration i samhälls- och arbetslivet*
- Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:12).
- Läroplan för förskolan, Lpfö 18, (SKOLFS 2018:50).
- Lag (2020:148) om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid.
- Skollagen (2010:800).
- SOU 2020:67. *Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska.*
- Webbplatser:**
- [www.barnombudsmannen.se](http://www.barnombudsmannen.se) Uppnå kvalitet i beslut som rör barn och unga, Faktablad från Barnombudsmannen.

[www.folkhalsomyndigheten.se](http://www.folkhalsomyndigheten.se)

Klicka här för att skriva baksidestext.



*Skolverket*

[www.skolverket.se](http://www.skolverket.se)